

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**PRAVNA UREDITEV USTAVNEGA SODIŠČA
S Poudarkom NA UstavNI PRITOŽBI**

Mateja Verbič

Ljubljana, januar 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**UREDITEV USTAVNEGA SODIŠČA
S Poudarkom NA UstavNI PRITOŽBI**

Kandidatka: Mateja Verbič
Številka indeksa: 04033554

Mentor: izredni profesor dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, januar 2010

POVZETEK

Nova slovenska Ustava iz leta 1991 v svojem 160. členu predvideva tudi možnosti ustavne pritožne. To je pritožba posameznika zaradi kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti. Ustavna pritožba se lahko vloži takrat, ko so izčrpana vsa redna in izredna pravna sredstva. Izčrpanost rednih in izrednih pravnih sredstev je ena izmed procesnih predpostavk za vložitev ustavne pritožbe, ki daje možnost, da lahko Ustavno sodišče v izjemnih primerih odloči o ustavni pritožbi še pred izčrpanjem pravnih sredstev, kajti redna sodišča morajo imeti možnost, da se opredelijo do vseh pravnih in dejanskih vprašanj. S tem je naš pravni sistem dobil pomemben, a v teoriji dokaj sporen pravni mehanizem. Je poslednje pravno sredstvo pred morebitno vložitvijo tožbe na Evropsko sodišče za človekove pravice v Strassbourgu. Dejanski temelj za uveljavljanje ustavne pritožbe je naš pravni sistem dobil šele s sprejetjem Zakona o Ustavnem sodišču iz leta 1994. V letu 2007 pa so začele veljati spremembe in dopolnitve Zakona o Ustavnem sodišču.

Ključne besede: Ustava, ustavna pritožba, vložiti pritožbo, kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropsko sodišče za človekove pravice, Ustavno sodišče.

SUMMARY

The new Slovenian Constitution of 1991 in the 160th Article also provides for the possibility of appeal constitutional. This is a complaint for breach of individual human rights and fundamental freedoms by individual acts. Constitutional complaint may be filed when they have exhausted all regular and extraordinary remedies. Depletion of ordinary and extraordinary legal remedies is one of the procedural conditions under which the constitutional complaint, which provides an opportunity to the Constitutional Court may, in exceptional cases, decide on a constitutional complaint before exhaustion of remedies, because the ordinary courts should be able to identify to all legal and factual issues. This is our legal system got an important, but the theory is rather controversial legal mechanism. Is the last remedy before filing any action at the European Court of Human Rights in Strasbourg. The actual basis for the exercise of a constitutional appeal, our legal system got only through the adoption of the Constitutional Court Act of 1994. In 2007 it entered into force amendments to the Law on the Constitutional Court.

Keywords: Constitution, constitutional complaint, file a complaint, violations of human rights and fundamental freedoms, the European Court of Human Rights, the Constitutional Court.

KAZALO

POVZETEK	II
SUMMARY	III
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA.....	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	1
1.3 METODE DELA.....	1
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	2
2 USTAVNOST IN ZAKONITOST.....	3
2.1 RAZVOJ USTAVNEGA SODSTVA.....	4
2.1.1 Razvoj Ustavnega sodišča v Sloveniji.....	4
2.1.2 Sestava in volitve članov Ustavnega sodišča	5
2.2 USTAVNOSODNA PRESOJA.....	6
2.2.1 Modeli ustavnosodne presoje.....	7
2.2.2 Pristojnosti Ustavnega sodišča	8
3 USTAVNO SODIŠČE KOT ORGAN VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN	10
3.1 USTAVNA PRITOŽBA KOT INSTITUT VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC	10
3.2 VARSTVO PRI VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN.....	11
3.2.1 Pravni okvir in pristojnosti	11
3.2.2 Zgodovina institucije	13
3.2.3 Delo Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin	13
4 EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE	15
4.1 POLOŽAJ EVROPSKEGA SODIŠČA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE	15
4.2 Postopek pred Evropskim sodiščem.....	16
4.2.1 Postopek ugotavljanja sprejemljivosti	16
4.2.2 Obravnavanje vsebine pritožbe	17
4.2.3 Sodbe	17
4.2.4 Svetovalna mnenja	18

4.3 PROJEKT LUKENDA.....	18
5 USTAVNA PRITOŽBA KOT POSEBNO PRAVNO SREDSTVO	21
5.1 VLOŽITEV USTAVNE PRITOŽBE	21
5.2 VSEBINA IN OBLIKA USTAVNE PRITOŽBE	22
5.3 ODLOČITEV OBRAVNAVE	23
5.4 USTAVNOSODNA PRESOJA PREDPISOV – POOBLASTILA USTAVNEGA SODIŠČA.....	24
5.4.1 Postopek odločanja pobude	24
5.4.2 Ustavne pritožbe – pooblastila Ustavnega sodišča	25
5.5 NAČIN SPREJEMANJA ODLOČITEV	26
6 MEDNARODNE OBLIKE VARSTVA PRAVIC.....	27
7 DOSEDANJE NAJPOMEMBNEJŠE ODLOČITVE USTAVNEGA SODIŠČA V LETU 2007 IN 2008	30
7.1 PREJETE ZADEVE	30
7.2 ZADEVE ZA OCENO USTAVNOSTI OZIROMA ZAKONITOSTI PREDPISOV 31	31
7.3 USTAVNA PRITOŽBA.....	32
7.4 SPORI GLEDE PRISTOJNOSTI	34
7.5 REŠENE ZADEVE V LETU 2007 IN 2008	35
7.6 VSE REŠENE ZADEVE V LETU 2007 IN 2008	35
7.7 STANJE NEREŠENIH ZADEV.....	37
8 POBUDA ZA NUJNO DOPOLNITEV ZAKONA-SPREMEMBE USTAVE .	38
9 ZAKLJUČEK.....	39
LITERATURA.....	41
SEZNAM GRAFOV IN TABEL	45
PRILOGE.....	46

PRILOGA 1: OBRAZEC ZA VLOŽITEV POBUDE	46
PRILOGA 2: OBRAZEC ZA VLOŽITEV USTAVNE PRITOŽBE.....	54
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	64

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Kot izhodišče diplomskega dela, ki je predstavljeno pod naslovom Pravna ureditev Ustavnega sodišča s poudarkom na ustavni pritožbi, se bom osredotočila predvsem na Ustavno sodišče kot tudi na ustavno pritožbo. Ustavno sodišče je neodvisen in avtonomen državni organ, ki izvršuje ustavnosodno presojo. Je najvišji organ sodne oblasti za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v državi ter varuh ustavnosti in zakonitosti. Med njegove glavne pristojnosti sodijo ocena ustavnosti zakonov ter ocena ustavnosti in zakonitosti drugih predpisov in odločanja o ustavnih pritožbah, s katerimi se uveljavljajo kršitve človekovih pravic v postopkih pred pristojnimi državnimi organi. Kontrola ustavnosti zakona se je v zgodovini izoblikovala z nastankom prvih pisanih in togih ustav. Ustava je postala najvišji pravni akt, s katerim morajo biti skladni vsi zakoni in drugi splošni akti. Z uveljavitvijo Ustave Republike Slovenije 23. decembra 1991 je Ustavno sodišče Republike Slovenije postalo Ustavno sodišče države, v kateri veljajo načela pravne države in delitev oblasti. Ustavno sodišče je bilo v sistemu deljene državne oblasti postavljeno za varuha ustavnosti in človekovih pravic.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

V svoji diplomski nalogi bom predstavila vlogo in pomen Ustavnega sodstva. V začetku bom opredelila pravno ureditev Ustavnega sodišča, predstavila pristojnosti, položaj in sestavo Ustavnega sodišča. Nato sledi del, ki se nanaša na predsednika in sodnike Ustavnega sodišča. Predstaviti želim tudi organizacijo Ustavnega sodišča.

Prav tako želim predstaviti postopek pred Ustavnim sodiščem in kako poteka postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov in kakšna je pravna posledica odločitve Ustavnega sodišča.

V diplomski nalogi se bom osredotočila predvsem na ustavno pritožbo, kdo lahko vloži ustavno pritožbo in na kakšen način. Prav tako bom predstavila glavne sestavine ustavne pritožbe ter kakšen je uspeh ustavnih pritožnikov glede na način rešitve ustavne pritožbe.

1.3 METODE DELA

Pri obdelavi diplomskega dela sem uporabila analitično in komparativno (primerjalno) metodo.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomska naloga je sestavljena iz devetih poglavjih. Na začetku je kratek povzetek diplomske naloge, in sicer v slovenskem in angleškem jeziku. Prvo poglavje, ki predstavlja tudi uvod v diplomsko delo, je sestavljeno iz izhodišča in cilja pisanja diplomske naloge, katere metode in zakaj sem jih uporabila pri pisanju. V drugem poglavju sem se osredotočila na ustavnost in zakonitost kot eno izmed najpomembnejših načel sredstev za uresničevanje pravnega reda, kot tudi na razvoj ustavnega sodstva in ustavnosodno presojo. V tretjem poglavju opisujem varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kjer omenjam ustavno pritožbo kot institut varstva človekovih pravic in tudi varstvo pri varuhu človekovih pravic. V četrtem poglavju pa sem poudarila tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, kjer sem predstavila položaj in postopek pred Evropskim sodiščem. V osrednjem delu diplomskega dela se osredotočam na ustavno pritožbo kot posebno pravno sredstvo kjer bom predstavila vse o ureditvi ustavne pritožbe v Republiki Sloveniji, njeno vložitev ter njene pravne posledice. V sedmem poglavju pa prikazujem stanje ustavnega sodišča v letih 2007 in 2008.

V zadnjem delu diplomskega dela je strnjen povzetek najpomembnejših ugotovitev, navedba uporabljene literature in virov ter seznam tabel oziroma slik.

2 USTAVNOST IN ZAKONITOST

Načelo ustavnosti in zakonitosti je eno najpomembnejših sredstev za uresničevanje pravnega reda. To načelo v enaki meri veže posameznike v njihovem vedenju in ravnanju, kakor tudi organe, ki izvršujejo javno oblast. Ustavnost in zakonitost sodita med temelje vsake sodobne demokracije in pravne države. Sodobno pojmovanje pravne države (Rechtsstaat, Rule of law) upošteva tako ustavno načelo, ki dajejo prednost pravu nasproti samovolji in arbitrarnosti, kot tudi demokratične mehanizme državne organizacije z urejenim sistemom politične in sodne kontrole oblasti. Sodobna pravna država zahteva, da celotna državna oblast temelji in se izvršuje izključno na podlagi Ustave in zakonov (omejitev in kontrola državne oblasti), pri tem pa mora zagotavljati človekove pravice in svoboščine, pravičnost in pravno varnost, torej tudi temeljne vrednote države.

Znotraj načela pravne države je nedvomno najpomembnejše načelo ustavne države. Uveljavitev ustavnosti predpostavlja vrsto načel in mehanizmov, tako formalnih kot tudi dejanskih, kot npr. družbene pogoje, pravno zavest, pravno tradicijo ipd., med katerimi je pomembno tudi načelo delitve oblasti. Smisel tega načela, ki poudarja delitev na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast, je v zagotovitvi relativne samostojnosti vsake od teh treh vej oblasti pri izvrševanju ustavno določenih funkcij in medsebojnega omejevanja in kontrole teh oblasti.

V najsplošnejšem lahko ustavnost in zakonitost opredelimo kot skladnost ravnanj vseh in vsakogar z ustavnimi in zakonskimi normami, ki ta ravnanja urejajo. Skladno z ustavo in zakoni mora biti ravnanje vseh pravnih subjektov, tako posameznikov kot še zlasti državnih in drugih organov, ki izdajajo in neposredno izvršujejo pravne akte. Ustavnost in zakonitost običajno opredeljujemo v ožjem pomenu, ki zajema skladnost splošnih in posamičnih aktov in dejanj z Ustavo in zakoni.

Ustavnost je pravni temelj in višja oblika zakonitosti, zakonitost pa je oblika uresničevanja in konkretizacija ustavnosti. Gre za dve strani istega pojava, ki ga označujemo za vladavino prava kot specifični izraz demokratičnega sistema oziroma politične oblasti (Kocjančič et al., 2005, str. 275).

Učinkovito udejanjanje ustavnosti in zakonitosti zahteva vzpostavitev institucionalnega mehanizma, v katerem se presoja skladnost zakonov in drugih predpisov z ustavo in iz pravnega reda izločijo protiustavni ali nezakoniti predpisi. To formulacijo opravlja ustavno sodstvo. Z ustavnim sodstvom torej označujemo sodno kontrolo ustavnosti in zakonitosti predpisov (ustavno sodstvo v materialnem pomenu), v formalnem pomenu pa organ, ki opravlja ustavnosodno funkcijo (Kocjančič et al., 2005, str. 283).

2.1 RAZVOJ USTAVNEGA SODSTVA

2.1.1 Razvoj Ustavnega sodišča v Sloveniji

Slovensko Ustavno sodišče je bilo ustanovljeno na podlagi Ustave Republike Slovenije iz leta 1963 kot ustave Federalne enote tedanje Jugoslavije, v kombinaciji s tedaj veljavnim ustavnim načelom enotnosti oblasti. Tedanji Zakon o Ustavnem sodišču je uredil pristojnosti in postopek ter določil, da sodišče prične z delom 15. 2. 1964. Prvi Poslovnik tedanjega Ustavnega sodišča je bil sprejet 23. 2. 1965. Ustava iz leta 1974 je prinesla nekaj sprememb na področju ustavnega sodstva. Podrobneje je pristojnosti in postopek uredil nov Zakon o Ustavnem sodišču SRS. Sprejet je bil tudi nov Poslovnik Ustavnega sodišča. Ne glede na to je v tedanjih pogojih imelo Ustavno sodišče pretežno le formalno funkcijo varstva ustavnosti in zakonitosti.

Nova Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 je vpeljala načelo delitev oblasti in določila Ustavnemu sodišču položaj najvišjega organa varstva človekovih pravic. V obdobju od sprejetja Ustave 1991 do sprejetja Zakona o Ustavnem sodišču 1994 je Ustavno sodišče delovalo na podlagi prejšnjega Zakona o postopku pred Ustavnim sodiščem, upoštevajoč določbe Ustavnega zakona za izvršbo Ustave Republike Slovenije (Mavčič, 1998, str. 14-15).

Pred letom 1963 je v Sloveniji veljal nadzor nad ustavnostjo in zakonitostjo normativnih aktov po načelu samopresoje znotraj skupščinskega sistema. Nadzor je bil usmerjen predvsem na skladnost politike, izražene v nekaterih normativnih aktih, manj pa na zakonitost v pravem pomenu te besede. Glede zakonitosti je bil zelo toleranten in zato malo učinkovit.

Zato so leta 1963 Zvezna in Republiške Ustave bivše jugoslovanske federacije uvedle Ustavno sodišče kot samostojni organ po sodobnem evropskem vzorcu, s točno opredeljenimi pristojnostmi na področju varovanja ustavnosti in zakonitosti, kot poseben organ poleg organov skupščinskega sistema v ožjem smislu, prav tako pa tudi poleg že obstoječih organov v sistemu rednega sodstva. Pristojnost devetih ustavnih sodišč bivše federacije je bila urejena v skladu s tedanjo delitvijo pristojnosti med federacijo in republikami oziroma avtonomnimi pokrajinami, tako da je vsako od teh sodišč institucionalno samostojno delovalo v skladu s pristojnostmi, opredeljenimi v Ustavi ustrezne ravni. Pri tem med Ustavnimi sodišči ni bilo hierarhičnega odnosa, oziroma Zvezno Ustavno sodišče ni bilo instanca nad drugimi Ustavnimi sodišči.

V Sloveniji je sodno presojo ustavnosti uvedla Ustava tedanje federalne enote Republike Slovenije iz leta 1963, in sicer v kombinaciji s tedanjim veljavnim ustavnim načelom enotnosti oblasti ¹.

¹ Zakon o Ustavnem sodišču (Ur. list SRS, št. 39/63 in 1/64) je uredil pristojnosti in postopek ter določil dejanski začetek dela Sodišča, to je 15/2/1964. Pozneje je Sodišče sprejelo svoj prvi poslovnik (Ur. list SRS, št. 11/65).

Zakon o Ustavnem sodišču je uredil pristojnosti in postopek ter določil dejanski začetek dela sodišča, to je 15. 2. 1964. Pozneje je sodišče sprejelo svoj prvi poslovnik.

Ustava Republike Slovenije iz leta 1991 je Ustavnemu sodišču določila pomembnejšo vlogo. Njegove nekdanje »klasične« pristojnosti so razširjene s številnimi novimi (160. člen Ustave). Ustava pa dopušča nadaljnje širjenje pristojnosti Ustavnega sodišča z zakoni (11. alineja prvega odstavka 106. člena ustave)².

Veljavni Zakon o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94, 51/07, ur.p.b. 64/07) je podrobneje uredil postopek pred Ustavnim sodiščem, pravne posledice odločitev, merila in pogoje za obravnavanje ustavnih pritožb ter način izvolitve in razrešitve sodnikov Ustavnega sodišča. Podrobnejšo ureditev delovanja Ustavnega sodišča in administrativnih vprašanj sta prinesla Poslovnik Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07) in Pravilnik o notranji organizaciji in pisarniškem poslovanju Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 93/03).

Na področju varstva ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin je Ustavno sodišče postalo najvišji organ v državi. Institut ustavne pritožbe je na ta način Ustavno sodišče nadgradil v najvišjo nacionalno sodno instanco za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin³ (Mavčič, 2002, str. 110).

2.1.2 Sestava in volitve članov Ustavnega sodišča

Ustavno sodišče ima devet članov. Po prvem in drugem odstavku 163. člena Ustave in po 9. in 14. členu Zakona o Ustavnem sodišču voli ustavne sodnike državni zbor na predlog predsednika republike. Predsednika Ustavnega sodišča izvolijo sodniki izmed sebe za dobo treh let. Mandat ustavnih sodnikov traja devet let brez možnosti ponovne izvolitve.

S funkcijo ustavnega sodnika so nezdržljive naslednje funkcije in dejavnosti:

- funkcije v državnih organih
- funkcije v organih lokalnih skupnosti
- funkcije v organih političnih strank
- druge funkcije in dejavnosti, ki po zakonu niso združljive s funkcijo Ustavnega sodišča.

² Tak primer je pristojnost Ustavnega sodišča, ki ga določa 16. člen Zakona o referendumu in ljudski iniciativi (Uradni list RS, št. 15/94, 13/95, 38/96, 59/01) za odločanje o zahtevi Državnega zbora v zvezi z zahtevo za razpis referenduma. Tak primer je tudi pristojnost Ustavnega sodišča za odločanje o ustavni pritožbi organa lokalne samouprave po 91. členu Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, 6/94, 45/94, 57/94, 14/95, 20/95, 63/95, 73/95, 4/96, 26/97, 70/97, 10/98, 74/98, 70/00).

³ Če je namreč dokončna sodna odločba spremenjena z odločbo, ki jo Ustavno sodišče sprejme v postopku po ustavni pritožbi, je (redno) sodišče dolžno izvršiti takšno odločbo v skladu z odločbo Ustavnega sodišča (112. člen Zakona o sodiščih).

Ustavni sodniki uživajo enako imuniteto kot poslanci Državnega zbora. Sodnik Ustavnega sodišča je lahko predčasno razrešen samo v naslednjih primerih: če to sam zahteva, če je kaznovan za kazniva dejanja z odvzemom prostosti, zaradi trajne izgube delovne zmožnosti za opravljanje svoje funkcije (Mavčič, 2002, str. 113).

2.2 USTAVNOSODNA PRESOJA

Prvi člen Zakona o Ustavnem sodišču opredeljuje Ustavno sodišče kot najvišji organ sodne oblasti v državi za varstvo zakonitosti in ustavnosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Na ta način je opredeljena vloga Ustavnega sodišča v nacionalnem pravnem sistemu. Ustavno sojenje zagotavlja varovanje načela ustavnosti, načela prevlade Ustave nad zakonom in drugimi akti.

Ustavno sojenje v širšem in pravnem smislu je reševanje v sodni obliki določenih ustavnopravnih vprašanj, in to z namenom varstva Ustave. V ožjem smislu to pomeni presojo ustavnosti zakonov s strani sodišča, v širšem pa tudi ustavnosodno presojo drugih predpisov in posamičnih aktov in nekatere druge ustavno in zakonsko določene pristojnosti.

Razvoj ustavnega sodstva za varstvo ustavnosti in zakonitosti sega daleč nazaj v zgodovino. Že v starem atenskem pravu so poznali načela, da morajo biti akti, ki so bili pod Ustavo taki imenovani Nomos, v skladu z njo. To pomeni, da je ustanovitev najvišjih sodnih organov za varstvo zakonitosti in ustavnosti povezana z razvojem ustavnosti na evropski celini. Elementi ustavnega sodstva se kažejo že v starem nemškem Rajhu v letu 1180, tako da se je sodna presoja razvijala skozi zgodovino in bila nenazadnje uvedena v Weimarsko ustavo. Predhodne oblike ustavnega sojenja segajo v sredino 13. stoletja v Franciji, v začetku 17. stoletja pa se je sodna presoja pojavila na Portugalskem v Filipovem zakoniku, v tem obdobju pa se kažejo še v Grčiji in na Norveškem. Leta 1867 se je v Avstriji Zvezno sodišče ukvarjalo z ustavno državno pritožbo – varstvo ustavnih pravic pred Zveznim sodiščem.

Norveška, Švedska in Danska imajo sodišče za varstvo ustavnih pravic izven rednega sodstva. Pred 1. svetovno vojno najdemo elemente ustavnega sodstva tudi v Romuniji. Leta 1920 je bilo v Avstriji ustanovljeno Ustavno sodišče, ki je tudi najstarejše Ustavno sodišče v Evropi in je vseskozi delovalo neprekinjeno. Sicer je pred njim bilo ustanovljeno Ustavno sodišče na Češkoslovaškem, vendar je bilo njegovo delovanje prekinjeno.

Ustavno sodno presojo izvajajo naslednji organi:

- Ustavna sodišča,
- Visoka sodišča ali posebni senat visokega sodišča,
- Ustavni svet.

(Mavčič, 2002, str.112)

2.2.1 Modeli ustavnosodne presoje

Načini s katerimi se ustavnosodno odloča, so tako imenovani evropski, ameriški in mešani.

V svetu so poznani naslednji modeli ustavno sodne presoje:

"Ameriški" - *judicial review* model izvira iz zadeve Vrhovnega sodišča ZDA Marbury iz leta 1803. Ustavne zadeve presojujejo vsa sodišča splošne pristojnosti (decentralizirana ali difuzna ustavnosodna presoja) v povsem rednem postopku (*incidenter*). Odločitve praviloma učinkujejo le *inter partes*. Odločitev sodišča o neustavnosti zakona je praviloma retroaktivna, tj. *ex tunc* ima posledice *pro praeterito*.

Novi Commonwealth model je model, ki ga ni mogoče uvrstiti niti v ameriški niti v evropski. Zanj je značilno, da je ustavnosodna presoja v izključni pristojnosti Vrhovnega sodišča, ki ga sestavljajo redni sodniki brez politične nominacije. Tukaj gre za preventivno presojo in je funkcija Vrhovnega sodišča svetovalne narave, čeprav je možna tudi represivna presoja. Odločitve imajo učinek *erga omnes*.

"Avstrijski" (kontinentalni, evropski - *constitutional review*) model izvira iz Kelsnovega modela iz leta 1920. Njegova podlaga je načelo prvenstva Ustave z načelom prvenstva Parlamenta. Ustavne zadeve presojujejo posebna Ustavna sodišča s posebej kvalificiranimi sodniki ali Vrhovna sodišča splošne pristojnosti oziroma njihovi posebni oddelki. Gre torej za koncentrirano ustavnosodno presojo v posebnem postopku (*principaliter*). Odločitve imajo praviloma učinek *erga omnes*. Organi ustavnosodne presoje imajo lahko tudi različne nazive.

Mešani (ameriško kontinentalni) model z elementi difuznega in koncentriranega sistema. Kljub pristojnosti centralnega Ustavnega ali Vrhovnega sodišča (ali njegovega posebnega oddelka) za ustavnosodno presojo imajo vsa sodišča v konkretni državi pravico, da ne uporabijo zakonov, ki jih štejejo za protiustavne.

"Francoski" (kontinentalni) model temelji na modelu francoskega ustavnega sveta - *conseil constitutionnel* - iz leta 1958, kjer ustavnopravne zadeve presojujejo posebni organi ustavnosodne presoje, predvsem ustavni svet ali posebni oddelki Vrhovnih sodišč splošne pristojnosti (koncentrirana ustavnosodna presoja) v posebnem postopku (*principaliter*), s tem da je presoja ustavnosti v glavnem preventivne (posvetovalne) narave.

Drugi organi ustavnosodne presoje so, ko funkcijo presoje ustavnosti opravlja v skladu z načelom samokontrole določeno delovno telo zakonodajalca, na primer Državni svet, največkrat Parlament.

Sistemi brez ustavnosodne presoje so:

v Evropi: Velika Britanija (čeprav imajo pristojnosti House of Lords nekatere elemente preventivne presoje ustavnosti), Nizozemska (z izjemami, saj je zlasti integracija v

evropske institucije vplivala na prelom s temeljnim načelom nizozemskega pravnega sistema o prepovedi ustavnosodne presoje);

v Afriki: Lesoto, Liberija, Libija (po Mavčiču,2002, str. 115).

2.2.2 Pristojnosti Ustavnega sodišča

Slovenski sistem sodne presoje ustavnosti sledi tistim ureditvam ustavnega sodstva, ki so prevzele tako imenovani evropski model ekstenzivne ustavnosodne presoje, ki jo je izvaja le ena, izključno za to pristojna institucija.

Ustavnosodna presoja

- Preventivna presoja

Preventivna ustavnosodna presoja po francoskem vzorcu je bila vpeljana le v postopku ratifikacije mednarodnih pogodb, kjer izreka Ustavno sodišče mnenja o skladnosti mednarodnih pogodb z Ustavo. Državni zbor je vezan na takšno mnenje Ustavnega sodišča (drugi odstavek 160. člena Ustave, drugi odstavek 21. člena in 70. člen Zakona o Ustavnem sodišču).

- Represivna presoja zajema:

a.) abstraktno presojo (prvi odstavek 160. člena Ustave in 22. do 49. člena Zakona o Ustavnem sodišču), pri čemer Ustavno sodišče odloča o:

- skladnosti zakonov z Ustavo;
- skladnosti zakonov in drugih predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in s splošnimi načeli mednarodnega prava;
- skladnosti podzakonskih predpisov z Ustavo in zakoni;
- skladnosti predpisov lokalnih skupnosti z Ustavo in zakoni;
- skladnosti splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, z Ustavo, zakoni, podzakonskimi predpisi in ratificiranimi mednarodnimi pogodbami ter splošnimi načeli mednarodnega prava.

V navedenih primerih odloča Ustavno sodišče tudi o ustavnosti in zakonitosti postopkov, v katerih so bili ti akti sprejeti (tretji odstavek 21. člena Zakona o Ustavnem sodišču).

Po 30. členu Zakona o Ustavnem sodišču Ustavno sodišče ni vezano na predlog iz zahteve oziroma pobude, temveč lahko ocenjuje tudi ustavnost in zakonitost drugih določb istega ali drugega predpisa, če so te določbe v medsebojni zvezi ali če je to nujno za rešitev zadeve. Če Ustavno sodišče pri odločanju o ustavni pritožbi ugotovi tudi protiustavnost predpisa ali splošnega akta, ga lahko odpravi (*ex nunc*) ali razveljavi (*ex tunc*) (drugi odstavek 161. člena Ustave, drugi odstavek 59. člena Zakona o Ustavnem sodišču). V zvezi s spori glede pristojnosti Ustavno sodišče z določbo ugotovi, kateri organ je pristojen, lahko pa tudi razveljavi oziroma odpravi predpis, oziroma splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, katerega

protiustavnost ali nezakonitost je pri tem ugotovilo (četrti odstavek 61. člena Zakona o Ustavnem sodišču).

b) konkretno presojo

Ustavno sodišče izvaja konkretno presojo norm na podlagi zahtev sodišča, Državnega tožilstva, Banke Slovenije in Računskega sodišča. V skladu s prvim odstavkom 156. člena Ustave in 23. a členom Zakona o Ustavnem sodišču vložijo ti organi zahtevo, če nastane vprašanje ustavnosti in zakonitosti v zvezi s postopki, ki jih vodijo. Zahtevo v zvezi s posamično zadevo, ki jo obravnava, vloži lahko tudi Varuh človekovih pravic (prva alineja prvega odstavka 23. a člena Zakona o Ustavnem sodišču).

Druge pristojnosti

Po prvem odstavku 160. člena Ustave in prvem odstavku 21. člena Zakona o Ustavnem sodišču odloča Ustavno sodišče tudi o:

- ustavnih pritožbah zaradi kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti (šesta alineja prvega odstavka 160. člena Ustave, 50. do 60. člen Zakona o Ustavnem sodišču);
- sporih o pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi, med samimi lokalnimi skupnostmi, med sodišči in drugimi državnimi organi, med Državnim zborom, Predsednikom republike in Vlado (sedma do devete alineje prvega odstavka 160. člena Ustave, 61. in 62. člen Zakona o Ustavnem sodišču);
- protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank (deseta alineja prvega odstavka 160. člena Ustave, 68. člen Zakona o Ustavnem sodišču);
- obtožbi zoper Predsednika republike, Predsednika Vlade in ministre (109. in 119. člen Ustave, 63. do 67. člen Zakona o Ustavnem sodišču);
- drugih zadevah, ki jih določata Ustava in zakon (enajsta alineja prvega odstavka 160. člena Ustave in prvi odstavek 21. člena Zakona o Ustavnem sodišču).

Z drugimi zakoni so še določene pristojnosti Ustavnega sodišča, da:

- odloča o pritožbah zoper odločitve Državnega zbora o izvolitvi poslancev Republike Slovenije v evropski parlament;
- odloča o pritožbah zoper odločitve Državnega sveta, da se mandat njegovim članom ne potrdi;
- odloča o utemeljenosti odločitve Državnega zbora, da ne razpiše referendum o spremembi Ustave;
- odloča o zahtevi Državnega zbora glede ocene ustavnosti posledic, ki bi nastale z odložitvijo uveljavitve zakona ali zaradi zavrnitve zakona;
- odloča o zahtevi občinskega sveta za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti zahteve za razpis referendum;
- presoja ustavnost sklepa Državnega zbora o razpustitvi občinskega sveta oziroma razrešitvi župana.

3 USTAVNO SODIŠČE KOT ORGAN VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

Institucija ustavnega sodstva je nastala v procesu boja posameznika proti absolutni in arbitrarni oblasti kot sestavni del in istočasno kot rezultat razvoja konstitucionalizma in načela pravne države. Ocenjujejo, da sodna kontrola ustavnosti pomeni končno zmagoslavje posameznika proti absolutni državni oblasti in posebej proti supremaciji in suverenosti parlamenta (Grad et al., 1999, str. 199).

3.1 USTAVNA PRITOŽBA KOT INSTITUT VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Nova slovenska Ustava je predvsem po nemškem zgledu⁴ v svojem 160. členu predvidela tudi možnost tako imenovane ustavne pritožbe, to je pritožbe posameznika zaradi kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti. S tem je tudi naš pravni sistem dobil pomemben in hkrati v teoriji dokaj sporen pravni mehanizem varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Dejanski temelj za uveljavljanje tega pravnega instituta je dobil naš pravni sistem šele s sprejetjem izvedbenega predpisa, to je Zakona o Ustavnem sodišču (Ur. l. RS, št. 15/94, v nadaljevanju ZUstS). Z njim so bili opredeljeni pogoji za dejansko uveljavljanje ustavnih pritožb. Glede na stanje našega pravnega sistema, za katerega ni mogoče reči, da ga oblikuje posebna konsistentnost, pa tudi družbe nasploh, za katero sta značilna tako nezaupanje v pravni sistem in pravni nihilizem kot kverulanstvo, si bo moral institut ustavne pritožbe v našem pravnem sistemu in v naši zavesti šele izboriti svojo identiteto in svoj dejanski pomen (Kranjc, 1997, str. 362).

Demokratičen pravni sistem temelji na spoštovanju človekovih pravic ter temeljnih svoboščin ter varstvu individualnosti posameznikov, hkrati pa so zanj značilne relativna ločitev države od družbe, sistem pristojnosti, ki izhaja iz načela delitev oblasti in medsebojnega nadzora in omejevanja posameznih vej oblasti (checks and balances of powers). Politična volja se oblikuje na podlagi večinskih odločitev, uveljavljanje so institucije in sredstva za preprečevanje samovolje in zlorab politične oblasti, v okviru načela socialne države pa se tehtajo javne koristi in pravice posameznika.

Ustavna pritožba je le eden od institutov za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Razširjena je po vsem svetu, najbolj pa je značilna za evropske pravne sisteme. Analiza definicije, ki je nastala predvsem na podlagi nemške ustavnosodne teorije in prakse, nam podaja naslednje ugotovitve. Ustavna pritožba ja specifičen

⁴ Ustavna pritožba je prišla v nemško pravo posredno, prek Zakona o ustavnem sodišču (Das Gesetz über das Bundesverfassungsgericht – BGBl I, 243) iz l. 1951, ki je to možnost urejal v par. 90-96. Prvotna nemška ustava iz l. 1948 (BGBl I) ni vsebovala določil o ustavni pritožbi. Ustavna pritožba je bila kot tč. 4a 93. člena uvrščena v ustavno besedilo šele z novelo l. 1969 (BGBl I, 97). Splošno o postopku glede ustavne pritožbe po nemškem pravu glej Zuck 1973).

institut, da jo zagotavlja Ustava, ni ustavna pravica. Je posredno pravno sredstvo zoper posamične akte državnih organov, ki kršijo ustavne pravice. Domnevno prizadetim subjektom omogoča, da njihov primer obravnava in o njem odloča Ustavno sodišče, pooblaščen za ustavnosodno kontrolo spornih aktov. Za vse sisteme je značilno načelo subsidarnosti, ki pomeni, da lahko posameznik to obliko varstva temeljnih pravic uporabi šele, ko so izčrpana vsa ostala pravna sredstva. Poleg pravic negativnega statuta, ki ščitijo posameznika pred posegi države, nudi ustavna pritožba tudi pravico aktivnega statuta, med katerega spadajo politične pravice. Naperjena je proti državi oziroma javni oblasti, torej proti aktom vseh treh vej oblasti, za vložitev pa zadostuje trditev posameznika. S tem dokaže svoj pravni interes, da so kršene njegove temeljne pravice.

3.2 VARSTVO PRI VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

3.2.1 Pravni okvir in pristojnosti

Podlago za ustanovitev institucije Varuha človekovih pravic (ombudsmana) v Republiki Sloveniji daje Ustava Republike Slovenije, ki je bila sprejeta 23. decembra 1991. 159. člen Ustave določa, da se ustanovi ombudsman za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil. Drugi odstavek omogoča tudi ustanovitev posebnih ombudsmanov za posamezna področja, vendar pa je doslej prevladala rešitev, da se ustanovi le en ombudsman s širokim področjem delovanja.

Zakon o varuhu človekovih pravic je bil sprejet decembra 1993. Naloge in pristojnosti ombudsmana so zasnovane na podlagi modelov klasičnega skandinavskega tipa ombudsmana. Naloga varuha človekovih pravic je preiskovanje nezakonitega ali nepravilnega dela državnih organov, postopek preiskave pa se začne na podlagi pobude. S soglasjem prizadetega lahko začne postopek tudi na lastno pobudo. Po poizvedbah in preiskavi izdela poročila o svojih ugotovitvah. Z njimi obvešča javnost in Državni zbor. K sodelovanju v preiskavah vabi tudi funkcionarje in uslužbence državnih organov, za dodatna pojasnila pa lahko povabi kogarkoli za pričo ali izvedenca. Kot institucija ima varuh človekovih pravic dostop do podatkov in dokumentov, ki so v pristojnosti državnih organov. Sodeluje s sorodnimi ustanovami in njihovimi združenji v drugih državah ter z ustreznimi mednarodnimi organizacijami.

Varuh poleg tega obravnava širša vprašanja, pomembna za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter za pravno varnost državljanov. Poleg preiskovalnega dela je naloga varuha, da državnim organom posreduje predloge, mnenja, kritike in priporočila ter da izpostavi svoje stališče na različnih področjih z vidika varstva človekovih pravic. Državnemu zboru ali Vladi daje varuh človekovih pravic tudi pobude za spremembe zakonov in drugih aktov ter pripravlja pobude za izboljšanje poslovanja in ravnanja s strankami.

Ena od nalog ombudsmana je tudi, da s soglasjem prizadetega vložijo ustavno pritožbo ali zahteva presojo ustavnosti in zakonitosti v zvezi z dejanji državnih organov ali institucij.

Poleg tega opravlja varuh človekovih pravic tudi preglede zaporov in drugih prostorov, v katerih so osebe, ki jim je odvzeta prostost, ter drugih zavodov z omejeno svobodo gibanja. S tem zagotavlja varovanje človekovih pravic tudi v teh institucijah.

Varuh ima na podlagi zakona predvsem pooblastila, da si od državnih in drugih organov, ki jih lahko nadzira, pridobi vse podatke ne glede na stopnjo zaupnosti, da izvede preiskavo in v tem okviru lahko tudi povabi priče na zaslišanje. Kadarkoli lahko opravi inšpekcijo vsakega državnega organa, objekta, kjer je omejena osebna svoboda, psihiatrične institucije ipd. Nima pooblastila za nadzor nad delom sodnikov in sodišč, razen v primerih neupravičenega zavlačevanja postopkov ali očitne zlorabe oblasti. Pomembna je pristojnost varuha, da v soglasju s prizadetim sam vložijo na Ustavno sodišče ustavno pritožbo zaradi kršitev človekovih pravic. Na Ustavno sodišče lahko naslovi tudi predlog za oceno ustavnosti predpisov, ne da bi Ustavno sodišče pred tem ugotavljalo njegov pravni interes, kot to velja za druge predlagatelje.

Pristojnosti varuha človekovih pravic so navedene tudi v nekaterih drugih zakonih. O pristojnosti na področju varstva pravic potrošnikov govori 65. člen Zakona o varstvu potrošnikov, prav tako pa je varuh v skladu z zakonom pristojen za varovanje pravice do zdravega življenjskega okolja kot posebnega področja, kar določa 15. člen Zakona o varstvu okolja. Pobudo za začetek postopka pri varuhu človekovih pravic lahko v skladu z 52. členom Zakona o obrambi poda tudi vojaška oseba, če meni, da so ji med vojaško službo omejene ali kršene njene pravice ali temeljne svoboščine. Pristojnosti varuha človekovih pravic do pripornikov določa 213 b. člen Zakona o kazenskem postopku.

Varuh človekovih pravic je uradno začel delati 1. januarja 1995, s tem dnem pa je prenehal delovati Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Takrat je tudi prenehal veljati zakon o Svetu za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varuh pa je skladno z zakonom prevzel od Sveta arhiv in zadeve, ki jih je do tedaj prejel in reševal on.

Varuh človekovih pravic v Sloveniji raziskuje in sodeluje pri razrešitvi stanja povsod, kjer so kršene človekove pravice. O tem, kako zavarovati svoje pravice, seznanja javnost in pripravlja bilten. O kršitvah pravic obvešča tudi državne organe in druge ustanove, po potrebi pa o hujših kršitvah obvešča tudi mednarodno javnost. (po Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, 20.11.2009).

3.2.2 Zgodovina institucije

Institucije ombudsmana je bila prvič ustanovljena leta 1809 na Švedskem, ko je bil tam ustanovljen »predstavnik za pravičnost«. V druge države se je institucija začela širiti šele v 20. stoletju, ko so jo prve ustanovile tudi druge skandinavske države. Finska je institucijo varuha človekovih pravic ustanovila leta 1919, Danska leta 1955 in Norveška leta 1962. Največjo popularnost je institucija ombudsmana doživela v 60. letih 20. stoletja, ko so jo množično ustanovljale države Commonwealtha in druge, večinoma evropske države. Do sredine leta 1983 je bila institucija ombudsmana na nacionalni ravni ustanovljena v 21 državah, šest pa jih je delovalo na provincialni/državni oziroma regionalni ravni.

Kot nadgradnjo nacionalne institucije ombudsmana je Evropska unija po načelih maastrichtske pogodbe ustanovila institucijo Evropskega ombudsmana. Prvi evropski varuh človekovih pravic je bil na položaj imenovan leta 1995, od 1. aprila 2003 pa ta položaj zaseda Nikiforos Diamandouros, ki je bil pred tem varuh človekovih pravic v Grčiji. (po Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, 20.11.2009).

3.2.3 Delo Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin

Ta Svet je bil ustanovljen leta 1988 in je vseskozi deloval kot pluralno sestavljeno kolektivno telo. Njegovi člani so bili ugledni posamezniki slovenske javnosti, ki so na področju varstva človekovih pravic delovali nepoklicno. V obdobju od leta 1988 do leta 1990 je deloval v okviru takratne Socialistične zveze delovnega ljudstva, mandatar za sestavo Sveta pa je bil prof. dr. Ljubo Bavcon. Delovanje Sveta v tem obdobju je bilo omejeno na splošno raven, saj se je Svet omejil le na opozarjanje na kršenje človekovih pravic v Sloveniji in Jugoslaviji preko javnih izjav.

Leta 1990 je Republiška skupščina sprejela poseben zakon o Svetu, s katerim mu je podelila tudi posebne zakonske pristojnosti za obravnavo posameznih primerov. S temi pristojnostmi je dobil Svet dostop do vseh informacij državnih organov, ki jih imajo danes tudi varuhi človekovih pravic. Zakon je tudi določal, da se predsednik Sveta ter člani, ki jih on predlaga, volijo v skupščini. S sprejetjem tega zakona je Svet postal neodvisna institucija in se je iz prostorov Socialistične zveze preselil v prostore Skupščine.

Od leta 1990 do konca leta 1994 je Svet dajal večji poudarek obravnavi pobud posameznikov. Decembra leta 1993 je Državni zbor RS sprejel Zakon o varuhu človekovih pravic, ki je določil pristojnosti Varuha in njegova pooblastila ter dal zakonsko podlago za ustanovitev te institucije. 29. septembra 1994 je bil tako na predlog predsednika republike Državni zbor Republike Slovenije za prvega varuha človekovih pravic izvoljen Ivan Bizjak. Po izvolitvi je varuh predlagal Državnemu zboru imenovanje štirih namestnikov, vendar je Državni zbor na seji 8. decembra 1994 imenoval le tri. Za namestnike varuha so bili imenovani: Aleš Butala, France Jamnik in Jernej Rovšek. Namestniki imajo na področjih, za katera so pristojni, vsa

pooblastila, ki jih zakon daje varuhu (Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, 20.11.2009).

4 EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

4.1 POLOŽAJ EVROPSKEGA SODIŠČA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Evropsko sodišče za človekove pravice je bilo vzpostavljeno s sprejemom in uveljavitvijo Evropske konvencije o človekovih pravicah, in sicer tako, da je ob njem delovala Evropska komisija za človekove pravice, zadolžena za predhodno selekcijo pritožb, pozneje (Protokol št. XI) pa je bila uvedena ureditev, po kateri se lahko posameznik s pritožbo obrne neposredno na Evropsko sodišče za človekove pravice za razliko od Odbora ministrov, Parlamentarne skupščine Sveta Evrope in drugih organov ni vzpostavljeno s Statutom Sveta Evrope, zaradi česar ga nekateri ne uvrščajo med »prave« organe Sveta Evrope⁵ (Ribičič, 2007, str.20).

Po drugi strani pa je Evropska konvencija za človekove pravice najpomembnejša konvencija Sveta Evrope, Evropsko sodišče za človekove pravice pa njegov najpomembnejši organ (Mavčič, 1999, str. 120).

Evropsko sodišče za človekove pravice je pristojno za vse zadeve v zvezi z razlago in uporabo konvencije ter njenih protokolov. Sodišče je stalno. Sestavlja ga toliko sodnikov, kolikor je držav podpisnic Evropske konvencije o človekovih pravicah (članic Sveta Evrope). Kandidate za sodnike iz Republike Slovenije določi na predlog predsednika republike Državni zbor s tajnim glasovanjem z večino glasov vseh poslancev. Sodniki delujejo na sodišču v osebni imenu in ne kot predstavniki svoje države. Sodniki opravljajo funkcijo poklicno. Mandat traja šest let in so lahko ponovno izvoljeni. Njihov čas uradovanja poteče, ko doseže starost sedemdeset let. Sodišče zaseda v odborih s tremi sodniki, senatih s sedmimi sodniki in velikem senatu s sedemnajstimi sodniki.

Postopek pred sodiščem se lahko uvede za:

- meddržavne zadeve na podlagi obvestila države pogodbenice o domnevni kršitvi konvencijskih določil, ki bi jih po njenem mnenju lahko pripisali drugi državi podpisnici
- posamezne zadeve za obravnavo na zahtevo posameznika, nevladne organizacije ali skupine posameznikov, ki trdijo, da so jim države pogodbenice kršile konvencijske pravice
- svetovalna mnenja na zahtevo Odbora ministrov za izdajo svetovalnega mnenja o pravnih vprašanjih v zvezi z razlago konvencije in njenih protokolov.

⁵ »ESČP strogo gledano ni del Sveta Evrope, saj je konvencija, na kateri temelji, ločena od Statuta Sveta Evrope«. Pravo Sveta Evrope, s.20.

Sodišče sme obravnavati zahtevo posameznika, nevladne organizacije ali skupine posameznikov šele potem, ko so bila izčrpana vsa notranja pravna sredstva v skladu

s splošno priznanimi pravili mednarodnega prava in v šestih mesecih od dne, ko je bila sprejeta dokončna odločitev po notranjem pravu.

Za Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu radi rečemo, da je žrtev lastnega uspeha⁶. Zadnji del te ocene temelji na prepričanju, da se njegova vloga in pomen krepi. Gre za to, da je Evropsko sodišče za človekove pravice postalo osrednja institucija za varstvo človekovih pravic in svoboščin, natančneje povedano, za to, da se na celotnem evropskem kontinentu uveljavljajo minimalni standardi varstva človekovih pravic in svoboščin. (Ribičič, 2007, str. 175)

4.2 POSTOPEK PRED EVROPSKIM SODIŠČEM

Vsaka država pogodbenica (državna pritožba) ali posameznik (individualna pritožba), ki trdi, da je žrtev kršenja Konvencije, lahko vloži svojo pritožbo neposredno na sodišče v Strasbourgu, navajajoč kršitev ene izmed pravic, določenih v Konvenciji.

Evropsko sodišče za človekove pravice je pritožbeno. Vse obravnave in zaslišanja Evropskega sodišča so javna. Le v redkih primerih, kadar tako določi senat, so zaradi posebnih okoliščin zaslišanja zaprta za javnost. Pritožbe in vsi drugi dokumenti, ki so vloženi v register sodišča so, praviloma dostopni javnosti.

Posamezniki lahko vloge vložijo sami, pravna zastopnost pa je priporočena in običajno obvezna, ko je tožena stran obveščena o sprejemljivosti pritožbe. Svet Evrope tistim, ki nimajo dovolj lastnih sredstev, zagotovi pravno pomoč.

Uradna jezika sodišča sta angleščina in francoščina, vendar lahko tožitelji pošljejo vlogo v uradnem jeziku ene od držav pogodbenic. Ko je enkrat pritožba proglašena za sprejemljivo, pa se mora uporabljati eden izmed uradnih jezikov sodišča, razen če predsednik senata (ali velikega senata) dovoli nadaljnjo uporabo jezika, v katerem je napisana vloga (po Evropsko sodišče za človekove pravice, 12.10.2009).

4.2.1 Postopek ugotavljanja sprejemljivosti

Vsaka individualna pritožba je posredovana enemu oddelku, predsednik oddelka pa določi poročevalca. Po predhodni preiskavi zadeve poročevalec odloči, ali naj primer obravnava tričlanski senat ali senat sedmih sodnikov. Senat treh sodnikov soglasno razglasi pritožbo za nesprejemljivo ali jo izbriše s seznama sodišča, kadar je tako

⁶ Predsednik ESČP dr. Luizius Wildhaber je ob otvoritvi sodnega leta 20. januarja 2006 (www.echr.coe.int) poudaril, da ESČP doživlja svoj vspon vse od 1998: »Morda se soočamo s problemom preobremenjenosti, toda plaz pritožb, ki nas preplavlja, preprosto odraža pomembno mesto, ki si ga je sodišče pridobilo v glavah in srcih vseh Evropejcev...«. Po mnenju dr. Wildhabra sta bistvena elementa delovanja ESČP, ko skuša prispevati k razvoju bolj svobodne in pravične družbe: pravičnost in dostopnost.

odločitev mogoče sprejeti brez nadaljnjega preučevanja. Njihova odločitev je dokončna. Individualne pritožbe (ki jih ta senat ne proglasi za nesprejemljive ali so naslovljene direktno na sedemčlanski senat) in državne pritožbe preuči senat sedmih sodnikov. Ti senati ugotavljajo (ne)sprejemljivost in vsebino zadeve v ločenih ali skupnih razpravah. Senati lahko kadarkoli zadevo predajo velikemu senatu, kadar se vsebina dotika pomembnega vprašanja glede interpretacije Konvencije ali kadar obstaja nevarnost oddaljevanja od obstoječih pravnih norm, v kolikor temu ne nasprotuje nobena stran. Postopek obravnave je v primeru predaje velikemu senatu enak. V prvi fazi procesa je komunikacija praviloma pisna. Senat lahko skliče obravnavo in običajno so takrat stranke pozvane, da se izrečejo tudi o vsebinskih vprašanjih pritožbe. O (ne)sprejemljivosti odloča navadna večina. Odločitev mora biti javna in mora vsebovati obrazložitev (po Evropsko sodišče za človekove pravice, 12.10.2009).

4.2.2 Obravnavanje vsebine pritožbe

Ko senat enkrat sprejme vlogo, lahko povabi strani v sporu, da posredujeta nadaljnje dokaze in pisna poročila, vključno z zahtevami vlagatelja za »pravično zadoščenje«. Če ni bilo nobene predhodne obravnave, lahko skliče zasedanje o vsebinskih vprašanjih pritožbe.

Predsednik senata lahko, če je to v interesu pravilnega delovanja sodstva, povabi vsako državo pogodbenico, ki ni vpletena v zadevo, ali katerokoli osebo, ki ni vlagatelj, da poda pisni komentar, ali izjemoma, da poda izjavo na zaslišanju. Država podpisnica, katere državljan je vlagatelj pritožbe, je upravičena do posredovanja.

Med postopkom ugotavljanja vsebine zadeve lahko stečejo pogajanja za prijateljsko poravnavo. Pogajanja so zaupna in ne vplivajo na odločitev sodišča (po Evropsko sodišče za človekove pravice, 12.10.2009).

4.2.3 Sodbe

Senat odloča z večino. Vsak sodnik, ki je sodeloval pri odločanju, ima možnost, da poda ločeno mnenje (pritrdilno ali negativno) ali zgolj izjavo o nestrinjanju.

V obdobju treh mesecev od objave odločitve senata lahko katerakoli stran zaprosi, da se primer posreduje velikemu senatu, če se pojavi vprašanje interpretacije Konvencije ali vprašanje splošne pomembnosti. Tako prošnjo preuči porota petih sodnikov velikega senata. Poroto sestavljajo predsednik sodišča, predsedniki oddelkov (z izjemo predsednika oddelka, ki predseduje oddelku senata, ki je podal prvotno sodbo) in drugi sodniki, ki so izbrani po principu rotacije, izključujoč sodnike, ki so člani prvega senata.

Odločitev postane dokončna po preteku treh mesecev oziroma takoj, ko stranki izjavita, da ne bosta zaprosila za predajo zadeve velikemu senatu, ali ko porota prošnjo zavrne.

Če porota prošnjo odobri, veliki senat poda svojo odločitev v obliki sodbe. Veliki senat odloča z večino in njegove sodbe so dokončne.

Vse dokončne sodbe sodišča so za tožene države obvezujoče.

Nadzor nad izvrševanjem kazni opravlja Odbor ministrov Sveta Evrope. Le-ta ugotavlja, ali države, obsojene kršitve Konvencije, izvajajo ustrezne ukrepe za zagotovitev skladnosti s sodbo sodišča (po Evropsko sodišče za človekove pravice, 12.10.2009).

4.2.4 Svetovalna mnenja

Sodišče lahko na zahtevo Odbora ministrov poda svetovalna mnenja o pravnih vprašanjih, ki zadevajo interpretacijo Konvencije in njenih protokolov.

Odbor ministrov zahtevo za posvetovalno mnenje sprejema z navadno večino.

Posvetovalno mnenje Veliki senat sprejema z navadno večino. Vsak sodnik lahko poda svoje ločeno mnenje ali zgolj izjavo o nestrinjanju (po Evropsko sodišče za človekove pravice, 12.10.2009).

4.3 PROJEKT LUKENDA

Primer Franja Lukenda je prvi primer, v katerem je Evropsko sodišče za človekove pravice obsodilo Slovenijo zaradi kršitve človekovih pravic – konkretno zaradi pravice do sojenja v razumnem roku. Primer je pomemben zato, ker dokazuje, da sodni zaostanki v Sloveniji niso le posamezni primeri, ki kažejo na to, da gre za sistemsko motnjo in napake v domači zakonodaji in praksi. Primer Lukenda proti Sloveniji je tako postal precedenčen in se Evropsko sodišče sklicuje nanj v vseh nadaljnjih obsodbah.

Prvi rezultat obsodbe Slovenije v zvezi z Lukendo so bili spodbudni, saj je takrat minister za pravosodje, dr. Lovro Šturm, predstavil poseben projekt »Lukend«, po Franju Lukendi, ki je uspel s pritožbo na Evropskem sodišču za človekove pravice zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku. Franja Lukenda se šteje v veliko čast, da so projekt poimenovali po njem. Konec leta 2004 je bilo v Sloveniji 567.000 sodnih zaostankov, po besedah ministra je bilo od tega 310.000 vsebinskih zaostankov, pri katerih reševanje poteka predolgo.

po kateri naj bi se sodni zaostanki odpravili v desetih letih; v okviru tega projekta pa je bilo tudi predvideno dogovor zakonodaje, in sicer o varstvu pravice do sojenja v razumnem roku, o dograditvi sistema, pravnem sredstvu za uresničevanje te pravice in o možnosti do zahtevka odškodnine.

Obravnavani primer rudarja Franja Lukenda, katerega sodni postopek v zvezi z zahtevo za povečanje priznane stopnje invalidnosti (nesreča pri delu), je trajal več kot 5 let, od tega 4 leta na prvi stopnji.

Pritožba je bila vložena na Evropsko sodišče za človekove pravice, postopek na katerega se je nanašala, pa se je končal z delno ugodno pravnomočno sodbo, in sicer veliko pred odločitvijo Evropskega sodišča za človekove pravice.

Dejstva: njegova invalidnost je bila ocenjena na 13-odstotkov, zato je pritožnik vložil civilno tožbo na Okrajno sodišče v Celje proti zavarovalni družbi T in zahteval 7-odstotno povečanje invalidnine na podlagi medicinskega izvedenskega mnenja. Pritožnik je zahteval 5.000, 00 evrov za nepremoženjsko škodo, sodišče pa je menilo, da je utrpel nepremičninsko škodo in mu z naslova pravičnosti priznalo 3.200,00 evrov. Sodišče je tudi od upoštevanega postopka, ki jih je imelo, prisodilo tudi celotni zahtevani znesek (965,00 evrov) za stroške, ki jih je imel z vlaganjem pritožbe in z odgovori na navedbe vlade Republike Slovenije. Zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri ECB, čemur se dodajo tri odstotne točke. Bistvo sodišča je, da soglasno izgublja in da je pritožba dopustna. Soglasno razsodi, da je šlo za kršitev prvega odstavka 6. člena in 13. člena Konvencije (Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin). Razsodilo je s šestimi glasovi in enim proti, da so vzrok za navedene kršitve slabo delovanje notranje zakonodaje in prakse ter da mora težave država z ustreznimi pravnimi ukrepi in upravno prakso zagotoviti pravico do sojenja v razumnem roku.

Pregled sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice pokaže, da spada kršitev pravica do sojenja v razumnem roku med najbolj pogoste kršitve. Države, ki so jih zadele take vrste obsodb Evropskega sodišča za človekove pravice in svoboščine, so se nemudoma lotile normativnih sprememb. Takšni obsodbi pa so se izognile tiste države, ki ne poznajo zaostankov ali pa jih poznajo in so pred sodišči ugotovile kršitev te pravice, pospešile konkretni sodni postopek, ki je zadoščenje zaradi kršitve konvencijske pravice. Dr. Jambrek tako predstavlja pritisk na državo kršiteljico v moralnem, strokovnem in finančnem pogledu. Za državo ni prijetno niti ugledno, če v skupnosti Sveta Evrope velja za članico, ki ne spoštuje predpisanega dogovora (retificirane konvencije) in ki se je s tem postavila nekako izven evropskega pravnega reda, kot ga razume.

Slovenija je tik pod vrhom članice Sveta Evrope po številu pobud, ki jih pred Evropskim sodiščem za človekove pravice sprožajo sami državljani.

Evropsko sodišče za človekove pravice se je pri Lukendi sklicevalo na svojo ustaljeno sodno prakso in še posebej na sodbo v zadevi Frydlender v Franciji. Za Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je tudi samo zatrpalo s številnimi zadevami iz 47 članic Sveta Evrope, je nespremenljivo, da niso nešteto krat ponavljal tisto, kar je z njene ustaljene sodne prakse povsem jasno razvidno.

Glavni način za odpravo sodnih zaostankov so zagotovitev ustreznih delovnih prostorov, dodatno zaposlovanje v sodnem sistemu za določen čas v obdobju 2007-2010, odpiranje možnosti stimulatивно nagrajevanje sodnikov in drugih uslužbencev ter še 26 dodatnih ukrepov. Cilj projekta je odprava sodnih zaostankov na sodiščih in tožilstvih do 31. 12. 2010.

Minister za pravosodje je v letu 2006 pripravilo Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, katerega je Državni zbor Republike Slovenije sprejel dne 26. 04. 2006. Glavni namen tega zakona je pospešiti sodne postopke v primeru, ko se bo stranka sodnega postopka pritožila, da trajanje reševanja njene zadeve na

sodišču pomeni kršitev pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, ter ji zagotoviti tudi pravično zadoščanje v primeru ugotovljene kršitve. Zakon o varstvu pravic do sojenja brez nepotrebne odlašanje se je začel uporabljati 1. januarja 2007.

5 USTAVNA PRITOŽBA KOT POSEBNO PRAVNO SREDSTVO

Ustavna pritožba je le ena od številnih oblik varstva ustavnih pravic posameznika. Organi varstva so različni, odvisno od konkretnega pravnega sistema. Slovenija je ena izmed držav, ki so uvedle ustavno pritožbo, to je varstvo pravic pred Ustavnim sodiščem. Ustavna pritožba je namreč posebno subsidiarno pravno sredstvo zoper kršitve ustavnih pravic, predvsem s posamičnimi akti državnih organov, ki domnevno prizadetim subjektom omogoča, da njihov primer obravnava ter o njem odloči sodišče, pooblaščen za ustavnosodno presojo spornih aktov (praviloma Ustavno sodišče). V načelu se z ustavno pritožbo izpodbijajo posamični akti (vsi akti uprave in pravosodja), lahko pa je predmet izpodbijanja tudi zakon, in sicer posredno, ali pa celo neposredno (Mavčič, 2002, str. 330).

5.1 VLOŽITEV USTAVNE PRITOŽBE

Ustavno pritožbo je mogoče vložiti na Ustavno sodišče zoper posamičen akt državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil, s katerim so kršene človekove pravice in temeljne svoboščine. To je izjema od načela, da Ustavno sodišče odloča o ustavnosti in zakonitosti splošnih aktov.

Vendar pa ustavno pritožbo ni mogoče neposredno nasloviti na Ustavno sodišče po izdaji posamičnega akta, ampak je pogoj, da pritožnik prej izčrpa vsa pravna sredstva. To pomeni, da je tudi v Sloveniji sprejeto načelo subsidiarnosti, ki ga poznajo povsod drugod. Ustava sicer dopušča možnost, da bi zakon lahko uredil drugače, vendar pa tudi Zakon o Ustavnem sodišču postavlja pogoj, da so izčrpana pravna sredstva. Po zakonu je možna izjema pod izčrpanjem izrednih pravnih sredstev. Ustavno sodišče namreč lahko izjemoma odloči pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev, če je zatrjevana kršitev očitna in če bi z izvršitvijo posamičnega akta nastale za pritožnike nepopravljive posledice.

Rok za vložitev ustavne pritožbe je 60 dni od dneva vročitve posamičnega akta, zoper katerega je mogoča ustavna pritožba. V posebno utemeljenih primerih pa lahko Ustavno sodišče odloča o ustavni pritožbi tudi v primeru, če je vložena po preteku 60 dni.

Za ustavno pritožbo je predpisana pisna oblika, kar pomeni, da pri ustavni pritožbi ne pride v poštev ustno vlaganje pritožbe na zapisnik. K pritožbi je potrebno priložiti kopijo posamičnega akta, ki se spodbija, in ustrezne listine, na katere pritožnik opira svojo pritožbo in dokazuje domnevno kršitev človekove pravice ali temeljne svoboščine (po Mavčiču, 2002, str. 332).

5.2 VSEBINA IN OBLIKA USTAVNE PRITOŽBE

Ustavna pritožba mora vsebovati (Priloga 2: Obrazec ustavne pritožbe):

1. Navedbe:

- osebno ime, naziv ali firma pritožnika,
- naslov stalnega ali začasnega prebivališča ali sedeža,
- osebno ime ali firmo ter naslov stalnega bivališča ali začasnega bivališča ali sedeža pritožnikovega zastopnika ali pooblaščenca,
- navedbo posamičnega akta, ki se spodbija, z navedbo organa, ki ga je izdal z njegovo opravilno številko in z datumom izdaje,
- navedbo domnevno kršenih človekovih pravic ali temeljnih svoboščin,
- navedbo razlogov, ki utemeljujejo zatrjevanje kršitve,
- navedbo datuma, ko je bil pritožniku vložen posamični akt, ki ga izpodbija,
- navedbo o izčrpanosti pravnih sredstev (skupaj z navedbo vseh odločb, izdanih v zvezi s predmetom ustavne pritožbe),
- če se ustavna pritožba vlaga pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev, mora vsebovati tudi navedbo dejstev, ki utemeljujejo očitnost zatrjevane kršitve, ter dejstev, ki utemeljujejo nepopravljive posledice, ki bi nastale za pritožnika z izvršitvijo posamičnega akta,
- če se ustavna pritožba vlaga po izteku roka za njegovo vložitev, mora vsebovati tudi navedbo razlogov, ki utemeljujejo izjemno odločanje o ustavni pritožbi,
- če se ustavna pritožba vlaga zoper posamičnega akta, zoper katere praviloma ni dovoljena, mora vsebovati navedbo dejstev, ki utemeljujejo pomembnost ustavno pravnega vprašanja, ki presega pomen konkretne zadeve.

2. Podpis vložnika

3. Priloge:

- kopija posamičnega akta, ki se izpodbija, ter kopija vseh drugih posamičnih aktov, ki so bili v zvezi z izpodbijanim posamičnim aktom izdani v postopkih pred pristojnimi organi v zadevi,
- listine, na katere pritožnik opira svojo ustavno pritožbo,

- dokazilo pravnem statusu, če pritožnik ni fizična oseba,
- če ustavno pritožbo vložijo varuh človekovih pravic, mora predložiti soglasje tistega, katerega človekove pravice ali temeljne svoboščine v posamični zadevi varuje,
- če pritožnika zastopa pooblaščenec, mora predložiti pooblastilo, ki je dano posej za postopek z ustavno pritožbo, pri čemer mora biti pooblastilo dano po vročitvi posamičnega akta, zoper katerega se vlaga ustavna pritožba,
- pooblaščenec, ki ni odvetnik, mora predložiti posebno pooblastilo za prenos pooblastila za zastopanje v postopku pred Ustavnim sodiščem na drugo osebo (po Mavčiču, 2002, str. 337-338).

5.3 ODLOČITEV OBRAVNAVE

Ustavno sodišče ne vzame v obravnavo vsake ustavne pritožbe. O tem, ali jo bo obravnavalo, odloči sodišče v senatu treh sodnikov na nejavni seji.

Ustavna pritožba se zavrže, če je prepozna ali pa ta ni bila v roku dopolnjena, ter če niso izčrpana vsa pravna sredstva ali če je ni vložila upravičena oseba. Ustavna pritožba se torej zavrže v primeru, ko ni sposobna za obravnavo zaradi različnih procesnih pomanjkljivosti.

V drugem primeru je ustavna pritožba sicer sposobna za obravnavo in nima nobenih procesnih pomanjkljivosti, vendar pa lahko Ustavno sodišče kljub temu odloči, da jo ne bo vzela v obravnavo. O tem odloči senat treh sodnikov v postopku preizkusa ustavne pritožbe, podobno kot je urejeno pri nemškem ustavnem sodišču.

Zakon določa dva razloga, s katerima Ustavno sodišče utemelji zavrnitev ustavne pritožbe:

- če očitno ne gre za kršitev človekovih pravic ali svoboščin in
- če od odločitve ni pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja in
- če kršitev človekove pravice ali temeljne svoboščine ni imela pomembnejših posledic za pritožnika.

Sporen je tudi razlog, na katerega lahko Ustavno sodišče opre svojo odločitev, da pritožbo ne bo sprejelo. Gre za to, da kršitev človekove pravice ali temeljne svoboščine ni imela pomembnejših posledic za pritožnika. Državni svet je zoper to formulacijo vložil odločilni veto, vendar ga je Državni zbor preglasoval. Državni svet se je zavzemal za formulacije, da kršitev ni imela nobenih posledic za pritožnika. Razen tega se je Državni svet zavzemal za to, da bi kriterije za preizkus ustavne pritožbe in njeno zavrnitev izgrajevali postopoma, saj je prestrog selekcijski kriterij že na začetku uveljavljanja ustavne pritožbe lahko zmanjšal njen pomen.

Zelo široko opredeljena podlaga za zavrnitev ustavne pritožbe je nekoliko popravljena s tem, da mora po eni strani senat treh sodnikov zavrnitev sprejeti soglasno, po drugi strani pa, da kljub njeni zavrnitvi v senatu lahko pride do njenega sprejema, če v roku 15 dni katerikoli trije sodniki pisno zahtevajo njeno obravnavo. To praktično pomeni, da bi moral pritožnik, ki mu senat zavrne ustavno pritožbo, z argumenti na ustrezen način prepričati tri druge sodnike o upravičenosti svoje pritožbe. O ustavni pritožbi sodišče odloča praviloma na nejavni seji, lahko pa tudi razpiše javno obravnavo.

Ustavno sodišče lahko, če je ustavno pritožbo sprejelo, odloči, da zadrži izvršitve posamičnega akta, če bodo z njegovo izvršitvijo nastale težko popravljive posledice. Prav tako pa lahko zadrži izvajanje zakona ali drugega predpisa, na podlagi katerega je bil izdan napadeni posamični akt.

Pri končnem odločanju Ustavno sodišče ustavno pritožbo zavrne ali pa ji ugodi. V tem primeru posamičen akt v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi in zadevo vrne organu, ki je pristojen za odločanje. Če Ustavno sodišče pri tem ugotovi, da je bil posamičen akt izdan na podlagi protiustavnega ali nezakonitega predpisa, ga lahko razveljavi ali odpravi, v skladu, ki veljajo za odločanje o ustavnosti in zakonitosti predpisov (Zakon o Ustavnem sodišču).

5.4 USTAVNOSODNA PRESOJA PREDPISOV – POOBLASTILA USTAVNEGA SODIŠČA

Protiustavne zakone Ustavno sodišče v celoti ali delno razveljavi, protiustavne oziroma protizakonite podzakonske predpise in splošne akte za izvrševanje javnih pooblastil Ustavno sodišče razveljavi ali odpravi (z učinkom *ex tunc*). Če je predpis protiustaven oziroma nezakonit zato, ker določenega vprašanja, ki bi ga moral urediti, ne ureja ali pa ureja na način, ki ne omogoča razveljavitve oziroma odprave, izda Ustavno sodišče ugotovitveno odločbo in določi zakonodajalcu oziroma organu, ki je izdal protiustaven oziroma nezakonit predpis, rok za odpravo protiustavnosti oziroma nezakonitosti. Ustavno sodišče lahko do končne odločitve zadrži izvrševanje izpodbijanih predpisov. Če Ustavno sodišče zadrži izvrševanje izpodbijanih predpisov, lahko hkrati določi, na kakšen način se odločitev izvrši.

5.4.1 Postopek odločanja pobude

Vložene pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov ali splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, najprej preizkusi z razporedom dela določeni sodnik, ki zbere podatke, potrebne za odločitev, ali naj Ustavno sodišče začne postopek.

Če za obravnavo pobude niso izpolnjene procesne predpostavke (pristojnost, pravni interes, pravočasnost, pooblastilo za postopek pred Ustavnim sodiščem, predpisane bistvene sestavine pobude in predložitev listin za utemeljitev pravnega interesa), Ustavno sodišče pobudo zavrže.

Če je pobuda očitno neutemeljena ali če od odločitve ni mogoče pričakovati rešitve pomembnega pravnega vprašanja, Ustavno sodišče pobudo zavrne.

Če Ustavno sodišče pobudo sprejme, se začne postopek za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti.

Če izpodbijani predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, ne velja več oziroma je v izpodbijanem delu prenehal veljati ali je bil spremenjen ali dopolnjen, Ustavno sodišče odloči o njegovi ustavnosti oziroma zakonitosti, če niso bile odpravljene posledice njegove neustavnosti oziroma nezakonitosti (Zakon o ustavnem sodišču).

5.4.2 Ustavne pritožbe – pooblastila Ustavnega sodišča

Ustavno sodišče ustavno pritožbo sprejme v obravnavo, če gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika, ali če gre za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve. Ustavna pritožba zoper posamične akte, izdane v sporih majhne vrednosti, v sporih zaradi motenja posesti, v zadevah prekrškov in zoper odločitve o stroških postopka, praviloma ni dovoljena. Ustavno sodišče lahko v postopku odločanja o ustavni pritožbi posamičen akt odpravi oziroma razveljavi in vrne zadevo pristojnemu sodišču oziroma drugemu organu v novo odločanje. Če so izpolnjeni z zakonom določeni pogoji, lahko tudi samo odloči o sporni pravici oziroma svoboščini. Pri odločanju o ustavni pritožbi lahko Ustavno sodišče presodi tudi ustavnost oziroma zakonitost predpisa oziroma splošnega akta za izvrševanje javnih pooblastil.

5.4.2.1 Postopek odločanja ustavne pritožbe

Vložene ustavne pritožbe preizkusi najprej z razporedom dela določeni sodnik. O zavrženju, nesprejemu ali sprejemu ustavne pritožbe v obravnavo odloča senat treh sodnikov, določen z razporedom dela. Če senat ni soglasen, o tem odločajo tudi drugi sodniki, ki niso člani senata.

Ustavno sodišče ustavno pritožbo zavrže, če ne gre za posamičen akt, s katerim bi bilo odločeno o pritožnikovi pravici, obveznosti ali o pravni koristi, če pritožnik nima pravnega interesa za odločitev o ustavni pritožbi, če ustavna pritožba ni dovoljena, če je prepozna ali če niso izčrpana vsa pravna sredstva, če je ustavno pritožbo vložila neupravičena oseba, če je ustavna pritožba pomanjkljiva, ker ne vsebuje vseh zahtevanih podatkov ali listin in je pritožnik ne dopolni v skladu s pozivom Ustavnega sodišča oziroma je tako nepopolna, da je Ustavno sodišče ne more preizkusiti.

Če senat ne odloči drugače, vsebuje obrazložitev sklepa o zavrženju ali o nesprejemu ustavne pritožbe samo navedbo razloga odločitve in sestavo senata Ustavnega sodišča.

Ustavno sodišče se v postopku z ustavno pritožbo ne more spuščati v presojo materialnopravne ali procesnopravne pravilnosti izpodbijane sodne odločbe in tudi ne v dokazano oceno sodišča. Ustavna pritožba ni nadaljnje pravno sredstvo v okviru rednega sodstva, s katerim bi bilo mogoče uveljavljati same po sebi kršitve pri

ugotovitvi dejanskega stanja ter uporabi materialnega in procesnega prava. V skladu s 50. členom Zakona o Ustavnem sodišču Ustavno sodišče izpodbijajo sodno odločbo preizkusi le glede vprašanja, ali so bile kršene človekove pravice in temeljne svoboščine (Gorkič in Šugman, 2007, str. 367).

Če je ustavna pritožba sprejeta v obravnavo, o njej odloči Ustavno sodišče v polni sestavi. Če je Ustavno sodišče že odločilo o enakem ustavnopravnem primeru tako, da je pritožniku ugodilo, izda odločbo, s katero ugodi ustavni pritožbi, senat (Poslovnik Ustavnega sodišča).

5.5 NAČIN SPREJEMANJA ODLOČITEV

Ustavno sodišče obravnava zadeve iz svoje pristojnosti na nejavni seji ali na javni obravnavi, ki jo razpiše predsednik Ustavnega sodišča, če sam tako odloči ali če to zahtevajo trije ustavni sodniki. Po končanem obravnavanju Ustavno sodišče odloči na nejavni seji z večino glasov vseh ustavnih sodnikov. Ustavni sodnik, ki ne soglaša z večinsko odločitvijo ali obrazložitvijo odločbe, lahko da odklonilno ali pritrdilno ločeno mnenje.

O tem, ali so za obravnavo ustavne pritožbe izpolnjene predpostavke, in o tem, ali bo ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo, odloči Ustavno sodišče v senatu treh ustavnih sodnikov. Zoper odločbe in sklepe, izdane v zadevah iz pristojnosti Ustavnega sodišča, ni dovoljena pritožba (Poslovnik Ustavnega sodišča).

6 MEDNARODNE OBLIKE VARSTVA PRAVIC

Ustavno pritožbo ponavadi povezujejo z nacionalnim ustavnosodnim varstvom temeljnih pravic. Vendar predvidevajo posebna pravna sredstva za varstvo temeljnih pravic in svoboščin v obliki pritožb nekateri mednarodni dokumenti, ki zavezujejo tudi Slovenijo:

- Fakultativni protokol Generalne skupščine OZN k Mednarodnemu paktu o državljanskih in političnih pravicah z dne 19/12-1966 (resolucija, št. 2000 A (XXI)). Člen 2. Protokola določa, da odbor za človekove pravice sprejema in obravnava sporočila od posameznih oseb, ki trdijo, da so žrtve kršitev katerekoli pravice, določene v tem paktu.
- Evropska socialna listina z dne 18/10-1961, s spremembami in dopolnitvami (Slovenija jo je podpisala 11/10-1997, ratificirala 11/3-1999, obj. Uradni list, št.7/99), ureja katalog socialnih pravic. Predvideva (v členu D IV. Dela Konvencije) tudi poseben sistem (le) kolektivnih (pri)tožb. To vprašanje podrobneje ureja Dodatni protokol z dne 9/11-1995. Legitimirani vlagatelji kolektivnih (pri)tožb so predstavniki mednarodnih organizacij delodajalcev in sindikatov, svetovalnih mednarodnih nevladnih organizacij Sveta Evrope ter predstavniki nacionalnih organizacij delodajalcev in sindikatov (1. člen Dodatnega protokola). (Pri)tožba se naslovi na Generalni Sekretariat, vlogo obravnava Odbor neodvisnih ekspertov, ki zadevo predloži Odboru ministrov oziroma Parlamentarni skupščini (5. do 10. člen Dodatnega protokola).
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin z dne 4/11-1950 daje posamezniku pravico do individualne pritožbe (34. člen Konvencije). To pomeni, da lahko zaradi zatrjevane kršitve v Konvenciji zagotovljenih pravic vloži pritožbo na Evropsko sodišče za človekove pravice. Gre za mednarodno izredno pravno sredstvo, ki ga je v nekaterih pogledih mogoče primerjati z nacionalno ustavno pritožbo. Funkcije nacionalne ustavne pritožbe dopolnjuje evropska individualna pritožba tam, kjer nacionalno pravo ne zagotavlja ustreznega varstva pravic. Individualna pritožba je subsidiarno pravno sredstvo (predpostavlja izčrpanje nacionalne pravne poti, 35. člen Konvencije), ni popularna pritožba, nima retroaktivnega in kasatornega učinka. Od ustavne pritožbe se razlikuje po tem, da v nasprotju z njo vedno vodi le do ugotovitvene sodne odločbe.

a) Individualna pritožba varuje le s Konvencijo določene temeljne pravice, ki so mednarodni minimalni standard. Glede na to ostane neprizadet širši obseg pravic in svoboščin, ki jih zagotavlja sam nacionalni pravni red.

b) Upravičeni vlagatelj individualne pritožbe je vsaka fizična oseba, ne glede na njeno starost, poslovno sposobnost in državljanstvo; odločilno je, da gre za žrtev zatrjevane kršitve Konvencije. Posameznik ima torej položaj stranke pred Evropskim sodiščem

(34. člen Konvencije).

c) Predmet pritožbe je po 35. členu Konvencije dokončna notranja državna odločba. To so lahko akti zakonodajne, izvršilne ali pravosodne oblasti države članice, lahko tudi dejanja v smislu prekoračitve pristojnosti konkretnega organa ali opustitev s strani konkretnega organa.

d) Vlagatelj mora imeti pravni interes: čutiti se mora prizadet v svojih temeljnih pravicah in svoboščinah (34. člen Konvencije).

e) Po 35. členu Konvencije lahko Sodišče obravnava zadevo (razen v točno določenih izjemah) šele potem, ko je bila izčrpana nacionalna pravna pot v skladu s splošno priznanimi načeli mednarodnega prava. Vprašanje, ali je nacionalna pravna pot izčrpana, se presoja po nacionalnih predpisih. Tudi ustavna pritožba na Ustavno sodišče (kolikor jo predvideva nacionalni pravni sistem), ki je sama hkrati le subsidiarno pravno sredstvo, sodi med oblike izčrpanja pravne poti.

f) Rok za obravnavanje individualne pritožbe je šest mesecev po izdaji končne odločbe po nacionalnem pravu (35. člen).

g) Od položaja (Evropske) Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin v nacionalnem pravnem redu je odvisno, ali se lahko posameznik sklicuje na Konvencijo in celo utemeljuje z njo nacionalno ustavno pritožbo. Od tega je odvisen tudi maneverski prostor samega Ustavnega sodišča pri interpretaciji konvencijskih določb. S tem je povezano tudi razmerje nacionalnega ustavnega sodišča do Evropskega sodišča v primeru, ko postane ustavnosodna odločitev kot zadnja nacionalna instančna odločitev predmet individualne pritožbe pred Evropskim sodiščem.

V Sloveniji rešujejo to vprašanje posebne ustavne in zakonske določbe. Slovenska Ustava daje prednost monističnemu obravnavanju razmerja med ratificiranimi konvencijami in slovenskim nacionalnim pravom. Konvencija se uporablja neposredno (8. člen Ustave) in vsi slovenski zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s Konvencijo (2. odstavek 153. člena Ustave). Ustavno sodišče je pristojno sankcionirati vsakršno neskladje zakonov in drugih predpisov s Konvencijo (160. člen Ustave; 2. alineja 1. odstavka 21. člena in 43. člen Zakona o Ustavnem sodišču). To pomeni, da Slovenija spada med države, kjer ima Konvencija višji položaj od navadnega zakona in nižji položaj od Ustave.

Slovenija je podpisala Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin 14/5-1993 in jo ratificirala 8/6-1994 (Uradni list RS, št. 33/94, MP). Ob ratifikaciji konvencije Slovenija ni izrazila nobenega pridržka, kajti tedanja nova zakonodaja je bila sprejeta, upoštevajoč mednarodne standarde in določbe Konvencije. Zanimivo je, da je Slovenija kot prva članica Sveta Evrope ratificirala Protokol 11 h Konvenciji. Slovenija je tudi priznala jurisdikcijo Evropskega sodišča za človekove pravice *uno actu* za nedoločen čas. Razen tega slovenski pristop zajema omejitev *ratione temporis*, kar pomeni, da se priznava jurisdikcija Evropskega sodišča le za primere kršitev pravic, ki temeljijo na dejstvih, nastalih po uveljavitvi Konvencije

in njenih protokolov. (Jambrek, 1997, str. 330 – 361)

Slovensko Ustavno sodišče se je v svojih odločitvah sklicevalo na Konvencijo oziroma na prakso Evropskega sodišča za človekove pravice celo pred formalnim pristopom Slovenije h Konvenciji.

Odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice neposredno izvrši pristojno sodišče v Republiki Sloveniji samo v primerih, ki jih ureja ratificirana mednarodna pogodba (113. člen Zakona o sodiščih, Mavčič, 1999, str. 3-10).

V zvezi z institutom ustavne in evropske pritožbe ter funkcijo Evropskega sodišča za človekove pravice se postavlja vprašanje nacionalne in nadnacionalne instančnosti. Nacionalna instančnost pomeni, da je ustavno sodišče kot najvišji organ sodne oblasti v konkretni državi za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin (1. člen Zakona o Ustavnem sodišču) omejeno le na preizkus ustavnopravnega vprašanja. Stvar rednega sodstva pa je revizija pravilnosti ugotavljanja dejanskega stanja in uporaba enostavnih dokaznih pravil. V tem je tudi bistvo subsidiarnosti ustavne pritožbe, kjer prihaja do delitve pristojnosti med ustavnim in rednim sodstvom. Gradacijo instanc bi lahko postavili v razponu od nacionalnega Vrhovnega sodišča, prek nacionalnega Ustavnega sodišča do Evropskega sodišča. Pravzaprav instančnost ni bistvo te gradacije, temveč je njeno bistvo vendarle v funkciji dopolnjevanja, kar pomeni, da nacionalna ustavna pritožba dopolnjuje nacionalno sodno varstvo, medtem ko nadnacionalna evropska pritožba dopolnjuje nacionalno ustavno pritožbo.

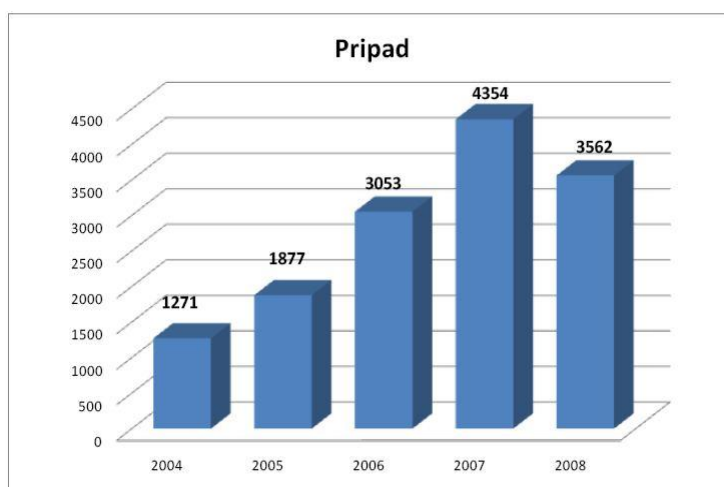
7 DOSEDANJE NAJPOMEMBNEJŠE ODLOČITVE USTAVNEGA SODIŠČA V LETU 2007 IN 2008

Delo Ustavnega sodišča je organizirano tako, da praviloma enkrat tedensko potekajo plenarne seje Ustavnega sodišča, na katerih Ustavno sodišče odloča o zadevah za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, o sporih glede pristojnosti, o ustavnih pritožbah, ki so sprejete v obravnavo, in o vseh drugih zadevah iz njegove pristojnosti. Da bi se zadeva lahko uvrstila na dnevni red seje, mora biti za njeno obravnavo pripravljeno ustrezno gradivo, ki ga predloži sodnik poročevalec. Gradivo zajema poročilo in osnutek predlagane odločitve, lahko je pripravljeno v obliki obsežnejšega poročila, včasih le za preliminarno obravnavo vprašanj, na katera želi sodnik poročevalec odgovore pred pripravo osnutka odločitve. Šele ko je odločitev pripravljena do te mere, da se o njej lahko dokončno glasuje in ima pripravljena odločitev zagotovljeno večino glasov ustavnih sodnikov, je lahko sprejeta. Zato še posebej v zahtevnih zadevah prihaja do večkratnih obravnav in do prelaganja odločanja v zadevi. Če je odločanje v zadevi preloženo, je treba za njeno naslednjo obravnavo pripraviti nov osnutek odločitve, zadevo lahko prevzame drug sodnik poročevalec. Vsako sprejeto odločitev dokončno pregleda posebna Komisija za redakcijo, ki jo vodi eden izmed ustavnih sodnikov. (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

7.1 PREJETE ZADEVE

V letu 2008 je Ustavno sodišče prvič po nekaj zaporednih letih zaznalo upad prejetih zadev. V primerjavi z letom 2007 jih je prejelo za 18,19 % (3562:4354) manj.

Graf 1: Primerjava pripada zadev po letu prejema

Vir: URL=« <http://www.us-rs.si/>«, 20.11.2009

Vendar jih je prejelo še vedno zelo veliko in še vedno za 16,67% (3562:3053) več kot leta 2006 in skoraj dvakrat toliko kot leta 2005.

Graf 2: Struktura prejetih zadev po vrsti zadev⁷

Vir: URL=[«http://www.us-rs.si/»](http://www.us-rs.si), 20.11.2009

Zmanjšanje skupnega pripada zadev gre predvsem na račun zmanjšanja števila ustavnih pritožb, čeprav te v strukturi zadev še vedno daleč prevladujejo s 87,93 % (3132:3562) (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

7.2 ZADEVE ZA OCENO USTAVNOSTI OZIROMA ZAKONITOSTI PREDPISOV

V primerjavi z letom 2007 je bilo leta 2008 za 11,98 % (323:367) manj zahtev in pobud za oceno ustavnosti zakonov oziroma za oceno ustavnosti in zakonitosti podzakonskih predpisov. Tu je že mogoče reči, da se, kljub sedaj že ustaljenemu stališču Ustavnega sodišča glede izkazanosti pravnega interesa, še vedno vlaga veliko pobud, vendar se hkrati že kažejo povratni učinki tega stališča, ko udeleženci že hkrati vlagajo ustavne pritožbe in pobude za oceno ustavnosti zakona, ker v postopkih pred pristojnimi sodišči z ustavnopravnimi očitki, naslovljenimi na zakonske določbe, niso bili uspešni.

⁷ Zadeve iz pristojnosti Ustavnega sodišča se vodijo v različnih vrstah vpisnikov, in sicer se zadeve, ki jih je prejelo Ustavno sodišče v preteklem letu, vodijo:

- v U-I vpisniku zadeve za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov in splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil,
- v Up vpisniku zadeve ustavnih pritožb,
- v P vpisniku zadeve sporov glede pristojnosti.

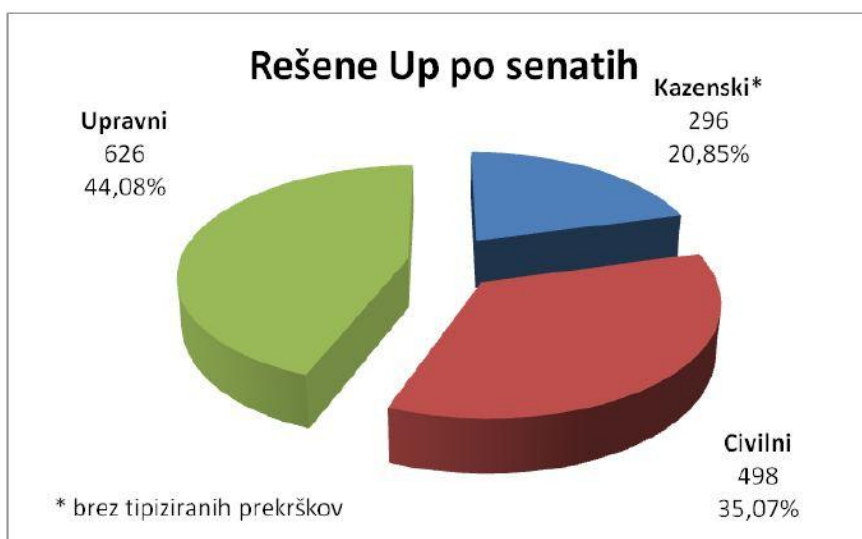
Še vedno so pooblaščen predlagatelji v manjšini med udeleženci v postopku na aktivni strani. Leta 2008 so le 7,43 % (24:323) postopkov za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov sprožili pooblaščen predlagatelji. Le šest zahtev so vložila sodišča, od tega eno Vrhovno sodišče, štiri zahteve so vložili sindikati, tri je vložila Informacijska pooblaščenka, po dve zahtevi Državni svet, Varuhinja človekovih pravic, skupina poslank in poslancev, skupnost občin in Računsko sodišče, ena pa mestna občina.

Z vidika izpodbijanih aktov so še vedno največkrat izpodbijani zakoni in drugi akti Državnega zbora 116-krat, sledijo akti lokalnih skupnosti 49-krat, ter izvršilni predpisi Vlade 22-krat in ministrstev 15-krat. Sicer pa so bili v 18 primerih izpodbijani še akti drugih organov, kot so npr. akti Banke Slovenije, Notarske zbornice, Zavoda za zdravstveno zavarovanje, Univerze v Mariboru, Olimpijskega komiteja idr. Med zakoni so bili največkrat izpodbijani Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja 24-krat, vendar gre večinoma za identične pobude, ki spremljajo hkrati vložene ustavne pritožbe, Zakon o dohodnini 19-krat, Zakon o upravnem sporu in Zakon o pravnem postopku oba po 18-krat, ter Zakon o prekrških 10-krat (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

7.3 USTAVNA PRITOŽBA

Tudi število rešenih ustavnih pritožb je zelo veliko, vendar je najprej treba poudariti, da je bilo zavrženih 1876 ustavnih pritožb s področja prekrškov, ki so bile vložene v obliki tako imenovanih tipiziranih vlog. Zanje je značilno ne le to, da ima vse enako besedilo, ne glede na to, za kakšen postopek o prekršku je sploh šlo. Kljub temu, da je Ustavno sodišče veliko takšnih vlog zavrglo že leta 2007, so te tudi vse leto 2008 nezadržno prihajale. Njihov pripad se je začel umirjati šele v letošnjem letu. Če ne upoštevamo teh zadev, je bilo leta 2008 odločeno o 1420 ustavnih pritožbah. To je sicer kar za 37,88 % (1420:2286) manj kot leta 2007, vendar še vedno za 24,12 % (1420:1144) več kot leta 2006. Zakaj so primerjave z letom 2007 nerealne, je bilo že opozorjeno. Število rešenih ustavnih pritožb iz leta 2007 je namreč enormno veliko ne le zaradi kar 3420 zavrženih ustavnih pritožb v prekrškovnih zadevah, ampak tudi zaradi možnosti selekcije ustavnih pritožb, ki jo je omogočila novela Zakona o Ustavnem sodišču, ki je začela veljati sredi leta 2007. Tako je bilo mogoče dokaj hitro izločiti iz dela številne ustavne pritožbe, ki so bile prej v postopku tudi do štiri leta in ta selekcija je bila konec leta 2007 v veliki meri tudi opravljena, delno pa se je nadaljevala še v preteklem letu. Vendar so do določene mere nerealne tudi primerjave z letom 2006, to je z letom, v katerem še ni veljala novela Zakona o Ustavnem sodišču in ko se še ni začela obsežna kadrovska menjava ustavnih sodnikov. Ti so leta 2006 kar nekaj let zapovrstjo delovali v enaki sestavi in so bili tako že zaradi svoje izkušenosti glede ustavnopravnih vprašanj lahko učinkovitejši pri opravljanju ustavnosodne funkcije.

Graf 3: Rešene Up zadeve po senatih

Vir: URL=«<http://www.us-rs.si/>«, 20.11.2009

Med rešenimi zadevami ustavnih pritožb daleč prevladujejo ustavne pritožbe, o katerih odloča upravni senat, saj te zajemajo kar 44,08 % (626:1420). Doslej je bil vselej največji delež na ustavnih pritožbah civilnega senata, ki je tokrat zajemal 35,07 % (498:1420) delež, ustavnih pritožb kazenskega senata pa je zajemal dobro petino celotnega števila rešenih zadev. Med zadevami upravnega senata prevladujejo zadeve denacionalizacije. Če k njim prištejemo še tiste zadeve osebnih stanj,⁸ ko gre za ugotavljanje jugoslovanskega državljanstva v času podržavljenja premoženja 63 zadev, kar pomeni, da v denacionalizacijskem postopku še niti to predhodno vprašanje ni rešeno, in še 6 zadev, ko se je o zahtevkih za vrnitev premoženja odločalo v nepravdnem postopku oziroma so bili s tem povezani zapuščinski postopki, je poudarek na denacionalizacijskih zadevah še toliko večji. To pomeni, da je bil delež ustavnih pritožb s področja denacionalizacije v upravnem senatu kar 34,66 % (217:626). Tem zadevam sledijo številni drugi upravni spori (22,84 %), delovni spori (16,29 %), manjše pa je število davčnih zadev (4,95 %) ter prostorskih zadev in socialnih sporov (po 4,47 %).

Med zadevami civilnega senata daleč prevladujejo pravde. Teh je kar 63,85 %, tem sledijo izvršbe z 22,69 % deležem in gospodarski spori s 13,25 % deležem. Med zadevami kazenskega senata so v večini kazenske zadeve, vendar je delež prekrškov še vedno presenetljivo velik in znaša 43,58 %. Res pa je, da je Ustavno sodišče v letu 2008 odločalo o številnih ustavnih pritožbah s področja prekrškov, ki jih je prejelo v obravnavo še v letih 2006 in 2007.

⁸ Zadeve osebnih stanj skupaj zajemajo 12,77 % vseh ustavnih pritožb s področja dela upravnega senata.

V preteklem letu se je povečalo število ustavnih pritožb, ki jih je Ustavno sodišče sprejelo v obravnavo. Medtem ko je leta 2007 sprejelo v obravnavo 52 ustavnih pritožb, jih je v preteklem letu sprejelo v obravnavo 78, kar pomeni 5,49 % (78:1420) delež glede na rešene ustavne pritožbe (seveda brez tipiziranih ustavnih pritožb v zadevah prekrškov). To je v primerjavi z letom poprej, ko je bilo sprejetih 2,27 % (52:2286) glede na število rešenih ustavnih pritožb, precejšnje povečanje. To povečanje delno lahko preseneča glede na to, da je novela Zakona o Ustavnem sodišču zožila merila, ki so podlaga za sprejem ustavne pritožbe v obravnavo, na drugi strani pa gre to povečanje pripisati tudi temu, da je bilo sprejetih v obravnavo nekaj enakovrstnih zadev. Največ ustavnih pritožb je bilo sprejetih v obravnavo s področij osebni stanj 17, kazenskih zadev 12, sledijo jim davki, pravnice zadeve, delovni spori in denacionalizacija, vsi po 8 zadev, drugi upravni spori 7 in izvršba 6.

O vseh ustavnih pritožbah, ki so bile leta 2008 sprejete v obravnavo, Ustavno sodišče še ni odločilo, odločilo pa je o nekaterih ustavnih pritožbah, ki so bile sprejete v obravnavo že v prejšnjih letih. Skupaj je odločilo o 51 sprejetih ustavnih pritožbah, pri čemer je bilo v večini primerov, in sicer v 72,54 % (37:51) primerov pritožnikom ugodeno, v drugih primerih pa so bile ustavne pritožbe kot neutemeljene zavrjene. Največkrat je bilo odločeno o zatrjevanih kršitvah človekovih pravic s področij osebni stanj 7, zatem kazenskih zadev 6 in denacionalizacije 5. Leta 2007 je bilo sicer izdanih 67 odločb v zadevah ustavnih pritožb, vendar je bilo pritožnikom ugodeno le v 38 primerih, kar je v bistvu enako kot v preteklem letu. Pri tem so bile leta 2008 (drugače kot v preteklih letih) ugotovljene različne kršitve človekovih pravic, in sicer kršitvi volilne pravice iz drugega odstavka 43. člena Ustave in pravice do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev iz 44. člena Ustave, kršitvi lastninske pravice iz 33. člena Ustave, kršitev pravice do varstva komunikacijske zasebnosti iz prvega odstavka 37. člena Ustave, kršitev pravice do obrambe iz 29. člena Ustave, kršitev pravice do socialne varnosti iz prvega odstavka 50. člena Ustave, kršitev pravice do enakosti iz drugega odstavka 14. člena Ustave ter kršitev pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave (večkrat kot kršitev pravice stranke, da se izjavi in da sodišče odgovori na pomembne navedbe, in le enkrat zaradi očitne napačnosti sodne odločbe) (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

7.4 SPORI GLEDE PRISTOJNOSTI

Leta 2008 je bilo ponovno zabeleženih bistveno povečanje sporov glede pristojnosti, ki jih je bilo v primerjavi z letom poprej kar za 127,65 % (107:47) več. Več kot očitno je, da vsakršno spreminjanje zakonske ureditve na področju prekrškov ali varnosti cestnega prometa pripelje do številnih sporov glede pristojnosti. Od 107 sporov jih je bilo namreč kar 103 prav glede vprašanja, ali je za odločanje o prekršku na prvi stopnji pristojen prekrškovni organ ali sodišče. Na desetine teh sporov so v mesecu decembru sprožile policijske postaje, ki jim je okrajno sodišče po več kot treh letih zadeve odstopilo v reševanje. Policijske postaje predlagale, naj Ustavno sodišče odloči čim prej, ker naj bi v zadevah kmalu nastopilo tako

imenovano absolutno zastaranje pregona za prekršek. Kot da bi bilo Ustavno sodišče dežurna služba, ki mora poskrbeti za to, da v manj pomembnih prekrških ne pride do zastaranja pregona (po tem, ko so postopki pred pristojnim okrajnim sodiščem tekli več kot tri leta), ne da bi se pri tem oziralo na to, da ima v delu številne ustavnopravno pomembne zadeve, v katerih pritožniki, med njimi tudi pravnomočno obsojeni na kazen zapora, že več let čakajo na odločitev Ustavnega sodišča. Če bo v teh zadevah prišlo do zastaranja kazenskega pregona, to vsekakor ne bo zaradi tega, ker Ustavno sodišče sporov glede pristojnosti ne bi obravnavalo prednostno.

Le en spor glede pristojnosti je sprožilo sodišče in to v denacionalizacijski zadevi, medtem ko je kar 88-krat spor glede pristojnosti sprožila policijska postaja, največkrat Policijska postaja Grosuplje (27-krat), Policijska postaja Ljubljana Center (22-krat) in Postaja prometne policije Ljubljana (22-krat).

7.5 REŠENE ZADEVE V LETU 2007 IN 2008

V letu 2007 je imelo Ustavno sodišče 31 plenarnih zadev, na katerih je bilo obravnavanih skupaj 638 zadev ter vnaprej sklicanih 35 sej senatov, medtem ko je v letu 2008 imelo Ustavno sodišče 32 plenarnih sej, na katerih je bilo obravnavanih skupaj 879 zadev, nekatere izmed njih tudi večkrat, kar še posebej velja za zahtevnejše zadeve. Tudi v letu 2008 so se senati sestali na 35 vnaprej sklicanih sejah, na katerih je bilo obravnavanih skupaj 291 zadev ustavnih pritožb. To so praviloma primeri, ki odpirajo pomembnejša ustavnopravna vprašanja, ki terjajo še posebej poglobljeno obravnavo članov senata. V številnih drugih primerih pa je hkrati odločanje senatov o ustavnih pritožbah potekalo na dopisen način. Na podlagi pripravljenega gradiva, ki ga je v vsaki posamezni zadevi sodnik poročevalec predložil drugima dvema članoma senata, je bilo na ta način sprejetih večina odločitev senatov, bodisi da je šlo za sprejeme, nesprejeme ali zavrnitve ustavnih pritožb. Če je bila odločitev članov senata soglasna, je bila na takšen način sprejeta tudi končna odločitev o zadevi. Poleg tega je treba upoštevati, da so bili sodnice in sodniki ves čas obremenjeni z delom na zadevah, v katerih so bili določeni za sodnike poročevalce, z odločanjem o predlaganih zadržanih izvrševanja aktov in drugih odločitvah, ki jih Ustavno sodišče v skladu s Poslovnikom prav tako sprejema na dopisnih sejah (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

7.6 VSE REŠENE ZADEVE V LETU 2007 IN 2008

Ustavno sodišče je v letu 2008 odločilo kar o 6027 zadevah, pri čemer je bilo zavrženih kar 3420 ustavnih pritožb, vloženi v obliki tako imenovanih tipiziranih vlog, ki so se dve leti poprej nabirale kot nerešene zadeve. Seveda števila rešenih zadev ni mogoče primerjati s številom rešenih zadev leta 2007. Ker je novela Zakona o Ustavnem sodišču omogočila hitro izločitev velikega števila manj pomembnih zadev, ki so bile z njo opredeljene praviloma kot nedovoljene, in zlasti zadev ustavnih

pritožb, v katerih očitno ni šlo za kršitve človekovih pravic, zadeve pa so poprej leta čakale na obravnavo, je število rešenih zadev leta 2007 nekaj povsem izjemnega in neprimerljivega. Leta 2008 je Ustavno sodišče odločilo o bistveno manj zadevah v primerjavi z letom poprej, in sicer o 3827 zadevah, čeprav je bilo še vedno zavrženih 1876 ustavnih pritožb, vloženih v obliki tako imenovanih tipiziranih vlog v prekrškovnih zadevah. Tudi če odštejemo te zadeve, je bilo leta 2008 odločeno skupaj o 1951 zadevah, kar je na primer v primerjavi z letom 2006 (1951:1667) še vedno kar za 17,03 % več. To so za Ustavno sodišče enormne številke, ki so bile lahko dosežene predvsem na račun tega, da je bilo, kot bo razvidno iz nadaljevanja, veliko število vlog izločenih bodisi na ravni procesnih predpostavk (oziroma nedovoljenosti ustavnih pritožb po 55. a členu Zakona o Ustavnem sodišču) bodisi na ravni njihove očitne neutemeljenosti. Vendar je treba ob tem upoštevati to, da je Ustavno sodišče hkrati ob tem odločalo o številnih zelo zahtevnih zadevah, pri katerih nekaj deset zadev, od katerih so nekatere predstavljene tudi med pomembnejšimi odločitvami, pomeni izjemno veliko vloženega dela, ki ga predvsem ni mogoče meriti številčno. Zato je treba te uvidoma poudariti, da številčno veliki podatki o narejenem obsegu dela za Ustavno sodišče ne pomenijo izkazane učinkovitosti, temveč anomalija, ki jo je nujno treba odpraviti.

Graf 4: Število rešenih zadev

Vir: URL=«<http://www.us-rs.si/>«, 20.11.2009

Tudi v strukturi rešenih zadev prevladujejo ustavne pritožbe, vendar, če odštejemo tako imenovane tipizirane ustavne pritožbe v zadevah prekrškov, kar je prikazano tudi v gornji tabeli, gre le še za 72,78 % (1420:1951) delež, ki smo ga bili bolj vajeni v preteklih letih.⁹ Glavni razlog za to spremembo v strukturnem deležu pa ni število rešenih ustavnih pritožb, ampak število rešenih zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

⁹ Če vključimo vse zadeve, pa gre za 86, 12% (3296:3827) delež.

7.7 STANJE NEREŠENIH ZADEV

Ob koncu preteklega leta je imelo Ustavno sodišče v delu še za 20,10 % manj (1045:1308) zadev kot ob koncu leta 2007. Glavnina zadev (80,66 % 843:1045) je bila sicer vložena v letu 2008. Vendar je imelo Ustavno sodišče tako kot leto poprej še vedno v delu kot najstarejši štiri leta stari zadevi, ki sta bili sicer v letu 2008 že obravnavani na seji Ustavnega sodišča, vendar sodišče odločitve do konca leta ni sprejelo. Poleg tega je imelo v delu kar 28 zadev, ki jih je prejelo leta 2006, in kar 172 zadev, ki jih je prejelo leta 2007. Vse te zadeve bo Ustavno sodišče v letošnjem letu obravnavalo kot absolutno prednostne zadeve. Vendar gre za skupaj 202 zahtevni zadevi, tako da bo potrebno kar nekaj časa, preden bodo odločitve v teh zadevah tudi sprejete (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

Tabela 1: Stanje nerešenih zadev po letih prejema

LETO	2005	2006	2007	2008	Skupaj
U-I	0	9	66	206	281
P	0	0	3	85	88
Up	2	19	103	552	676
Skupaj	2	28	172	843	1045

Vir: URL=«<http://www.us-rs.si/>«, 20.11.2009

8 POBUDA ZA NUJNO DOPOLNITEV ZAKONA-SPREMEMBE USTAVE

Ob izraženi oceni o potrebnosti novele Zakona o Ustavnem sodišču, ki je bila uveljavljena sredi leta 2007, je hkrati treba ugotoviti, da se ta ni dotaknila enega od pomembnih vprašanj, ki jih je mogoče urediti na zakonski ravni in ki bi lahko še do določene mere prispevala k učinkovitosti dela. K učinkovitosti sodstva lahko namreč bistveno prispevajo odvetniki s kvalitetnimi vlogami na ustrezno visokem strokovnem nivoju. To še toliko bolj velja za Ustavno sodišče, kjer se od vlagateljev pričakuje tudi dobro poznavanje pristojnosti Ustavnega sodišča in obstoječe ustavnosodne presoje. Presenetljivo je, da so udeležence v postopkih pred Ustavnim sodiščem v letu 2008 zastopali odvetniki kot prava večče in ustrezno strokovno usposobljene osebe le v 26,05 % (928) od vseh vloženih vlog. To, da se mora Ustavno sodišče velikokrat ukvarjati z obsežnimi laičnimi vlogami, iz katerih je nemalokrat težko razumljivo, kaj pobudnik ali pritožnik sploh skušata zatrjevati, vsekakor ne prispeva k učinkovitosti dela Ustavnega sodišča. Nasprotno ustavnim sodnikom jemlje dragocen čas, namesto da bi imeli pred seboj jasno izražena, argumentirano predstavljena ustavnopravna vprašanja, na katera je treba odgovoriti. Odvetniki, ki dobro poznajo ustavnosodno presojo, lahko tudi bistveno pripomorejo k odvratanju od vlaganja popolnoma neutemeljenih vlog, ki prav tako po nepotrebnem obremenjujejo delo Ustavnega sodišča.

Potem ko je obvezno zastopanje po odvetnikih zakonodajalec že uveljavil v postopkih pred Vrhovnim sodiščem, ne bi smelo biti pomislekov v potrebnost takšne ureditve tudi v postopkih pred Ustavnim sodiščem. Zato je Ustavno sodišče ob koncu preteklega leta dalo pobudo Ministrstvu za pravosodje, naj se kljub predvidenim spremembam Ustave glede Ustavnega sodišča predlaga še ena novela Zakona o Ustavnem sodišču, ki naj bi čim prej uzakonila obvezno zastopanje po odvetnikih tudi v postopkih pred Ustavnim sodiščem (z določenimi izjemami seveda, saj je treba upoštevati, da postopke pred Ustavnim sodiščem lahko sprožijo tudi upravičeni predlagatelji).

Vendar je treba na tem mestu poudariti predvsem to, da tudi takšna zakonska ureditev ne more doseči končnega cilja, ki ga lahko dosežejo le spremembe Ustave. Zato je po oceni Ustavnega sodišča nujno potrebno, da se čim prej nadaljujejo strokovne razprave o možnih ustavnih spremembah. Pri tem so nakazane smeri sprememb, kot jih je opredelil predsednik republike v pobudi za spremembo določb VIII. poglavja Ustave, prava podlaga za zagotovitev takšnega ustavnopravnega položaja Ustavnega sodišča, ki bo omogočal učinkovito opravljanje vloge varuha ustavnosti in človekovih pravic (po Ustavno sodišče Republike Slovenije, 26.05.2009).

9 ZAKLJUČEK

Ustavno sodišče že kar nekaj let zapovrstjo opozarja na svojo problematiko in na to, da brez ustavnih sprememb Ustave ne more odgovorno izvrševati vloge, ki mu je jo namenila Ustava – vloga varuha ustavnosti ter varuha človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Na ta opozorila se je odzval predsednik republike in Državnemu zboru predstavil pobudo za spremembo določb VIII. poglavja Ustave. Predsednik republike je v njej nakazal smeri ustavnih sprememb. Na podlagi tega so se začele strokovne razprave. Vlada je spremembo Ustave glede Ustavnega sodišča uvrstila v svoj zakonodajni program v letu 2009.

Podatki o obsegu dela in nerešenih zadevah ob koncu leta v postopku pred Ustavnim sodiščem, ki so prikazani v poročilu, dajejo realnejšo podlago za oceno stanja in oceno učinkov novele Zakona o ustavnem sodišču v primerjavi z letom 2007, ko je novela šele začela učinkovati. Ustavno sodišče pa je bilo ob začetku jesenskega zasedanja 2007 soočeno z več kot 5000 nerešenimi zadevami. Na tej podlagi je mogoče oceniti, da se je prvič po nekaj letih zapored pripad zadev sicer zmanjšal, vendar še vedno ostaja v tako enormnem obsegu, da to bistveno otežuje učinkovito opravljanje nalog Ustavnega sodišča.

Odločitve Ustavnega sodišča so podvržene kritiki, ki mora biti strokovna, temeljiti mora na strokovnih argumentih. V zadnjem času lahko v strokovni literaturi vedno večkrat zasledimo takšno kritiko izdanih odločb, ki je dobrodošla z vidika zagotavljanja kvalitetne ustavnosodne presoje. Zasledimo lahko tudi takšno strokovno kritiko, ki kaže na to, da njeni avtorji ne razumejo pomena ustavnopravnih razlogov, ki morajo voditi ustavne sodnike pri odločanju. Ne glede na to, ali so strokovne kritike utemeljene ali ne, pa nikakor ne pomenijo in ne morejo pomeniti, da bi zaradi njih odločitve Ustavnega sodišča izgubljale svojo obvezujočo moč. Kljub morebitnim strokovnim kritikam mora namreč v pravni državi veljati kot obvezujoče tisto, kar je odločilo Ustavno sodišče.

Ustavno sodišče vselej posebej opozori na spoštovanje tistih svojih odločb, ki so izdane na podlagi 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču. V primerih, ko z razveljavitvijo zakonske določbe ni mogoče sanirati ugotovljene neustavnosti, ker gre za to, da je zakon neustaven, ker nekega vprašanja ne ureja ali ga ureja na način, ki ne omogoča njegove razveljavitve, Ustavno sodišče zgolj ugotovi neustavnost in v skladu z drugim odstavkom 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču zakonodajalcu (ali drugemu normodajalcu) določi rok, v katerem mora neustavnost odpraviti. Če se zakonodajalec v roku ne odzove, s svojim ravnanjem krši načela pravne države in načelo delitve oblasti, na kar vedno znova opozarja Ustavno sodišče. Ni mogoče reči, da se v preteklem letu zakonodajalec na odločitve Ustavnega sodišča sploh ni odzival. Nasprotno, tako zakonodajalec kot Vlada, ki je ustavno pooblaščen predlagatelj zakonov, sta se kar na nekaj odločitev Ustavnega sodišča odzvala. Število odločitev, na katere se do izteka preteklega leta zakonodajalec še ni odzval, je bilo tako manjše kot ob

koncu leta 2007. Zato pa se je povečalo število odločitev, na katere se do konca leta kljub izteku rokov še niso odzvale občine. Teh je bilo kar osem.

Glede neodzivnosti zakonodajalca velja posebej poudariti, da nekatere odločbe Ustavnega sodišča ostajajo nespoštovane že več let, še posebej zaskrbljujoče je, kadar so zaradi tega ogrožene pravice, tudi človekove pravice. Najstarejša neupoštevana odločitev izhaja iz leta 1998. Gre za odločbo št. U-I-301/98 z dne 17. 9.1998 (Uradni list RS, št. 67/98 in OdlUS VII, 157), s katero je bila ugotovljena neustavnost določbe Zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij, ki določa območje Mestne občine Koper.

LITERATURA

Samostojne publikacije

1. GORKIČ Primož, ŠUGMAN Katja. Praktikum za kazensko procesno pravo: odločbe članki, mnenja. GV Založba, Ljubljana, 2007.
2. JAMBREK Peter. Slovensko ustavno sodišče pod okriljem evropskih standardov in mehanizmov za varovanje človekovih pravic, Temeljne pravice. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997, str. 330-361.
3. KOCJANČIČ Rudi, RIBIČIČ Ciril, GRAD Franc, KAUČIČ Igor. Ustavno pravo Slovenije. Fakulteta za pravo, Ljubljana, 2005.
4. KRANJC Janez. Ustavna pritožba kot institut varstva človekovih pravic. Temeljne pravice, Cankarjeva založba, Ljubljana 1997, str. 362-406.
5. KRIVIC, Matevž. Ustavno sodišče: pristojnosti in postopek. Ustavno sodstvo/zbirka pravna obzorja. Cankarjeva založba, Ljubljana, 2000.
6. KRISTAN Ivan, RIBIČIČ Ciril, GRAD Franc, KAUČIČ Igor. Državna ureditev Slovenije. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1999.
7. MAVČIČ Arne. Pravna praksa, Ljubljana, 1998, št. 14-15, str. 1-2.
8. MAVČIČ Arne. Primerjalno ustavno pravo – Pravo človekovih pravic, Založba Pasadena, Ljubljana, 2002.
9. PAVČNIK Marjan, POLAJNER-PAVČNIK Ada, WEDAM–LUKIČ Dragica. Temeljne pravice. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997.
10. PAVČNIK Marijan, CERAR Miro, NOVAK Aleš. Uvod v pravoznanstvo. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2006.
11. RIBIČIČ Ciril, GRAD Franc. Pravo sveta Evrope. Pravna fakulteta v Ljubljani. Ljubljana, 2007.

12. TESTEN Franc. Ustavno sodišče. V: ŠTURM, Lovro (ur.): Komentar Ustave Republike Slovenije 2002, Fakulteta za podiplomske državne in Evropske študije. Ljubljana, 2002, str. 1083-1156.

13. ŽAK Vaclau. Teorija in praksa. Ljubljana, 1997, št. 6, str. 1035-1047.

Zakon

1. Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS, št. 33/91, 33I/1991-I, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004.
2. Ustava Federalne enote tedanje Jugoslavije. Ur. list SRS, št. 10/63.
3. Ustava SRS. Ur. list SRS, št.6/74
4. Zakon o Ustavnem sodišču. Ur. list RS, št., 15/94, 64/01, 51/07.
5. Zakon o Ustavnem sodišču SRS. Ur. list SRS, št. 39/74 in 28/76.
6. Poslovnik Ustavnega sodišča RS, Ur. list RS, št. 93/2003, 98/2003, 86/2007.
7. Poslovnik Ustavnega sodišča. Ur. list SRS, št. 11/65.
8. Poslovnika Ustavnega sodišča.Ur. list SRS št. 10/74.
9. Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin z njenimi protokoli. Ur. list RS, št. 33/94.
10. Zakona o postopku pred Ustavnim sodiščem. Ur.list RS, št. 39/74 in 28/76.

11. VIRI

1. EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE
URL: »http://www.coe.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/«
(12.10.2009)
2. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/>« (26.05.2009)
3. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/o-sodiscu/polozaj/>« (26.05.2009)
4. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/vloge/pobude-in-ustavne-pritozbe/>«(26.05.2009)
5. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/media/letno.porocilo.2008.pdf>« (26.05.2009)
6. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/media/letno.porocilo.2007.pdf>« (26.05.2009)
7. USTAVNO SODIŠČE
URL: »<http://www.us-rs.si/media/katalog.inf.jav.znac.26.2.2009.pdf>«
(28.08.2009)
8. VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC
URL: »<http://www.varuh-rs.si/>«(20.11.2009)

SEZNAM GRAFOV IN TABEL

Graf 1: Primerjava pripada zadev po letu prejema	30
Graf 2: Struktura prejetih zadev po vrsti zadev.....	31
Graf 3: Rešene Up zadeve po senatih	33
Graf 4: Število rešenih zadev.....	36
Tabela 1: Stanje nerešenih zadev po letih prejema.....	37

PRILOGE

PRILOGA 1: OBRAZEC ZA VLOŽITEV POBUDE

Vložnik	<p>Up : _____/_____</p> <p>vloženo dne: _____</p> <p>Izpolni glavna pisarna Ustavnega sodišča RS</p>
---------	---

Pobudo pošljite na naslov:

Ustavno sodišče Republike Slovenije

p. p. 1713

SI-1001 LJUBLJANA

Pobudo lahko vložite tudi osebno v glavni pisarni Ustavnega sodišča v času uradnih ur.

Obrazec vsebuje obvezne sestavine pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti zakona ali ustavnosti oziroma zakonitosti drugih predpisov ali splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, ki so določene z Zakonom o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – ur. p. b. – ZUstS) in z II. točko Priloge Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07).

POBUDA ZA ZAČETEK POSTOPKA

za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti

Navedite predpis in njegove člene, ki jih s pobudo izpodbijate, ter številko Uradnega lista Republike Slovenije oziroma drugega uradnega glasila, v katerem je bil izpodbijani predpis objavljen:

Navedite organ, ki je predpis izdal:

1.1 POBUDNIK

a) Osebno ime / naziv ali firma:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča / naslov sedeža:

c) Zastopnik pravne osebe: *(navedite osebno ime ali firmo in pravni naslov za zastopanje: npr. pooblastilo v statutu, sklep pristojnega organa, ...)*

1.2 ZAKONITI ZASTOPNIK

To rubriko izpolnite le v primerih, ko ima pobudnik zakonitega zastopnika. (npr. roditelj mladoletne osebe, ...)

a) Osebno ime in priimek:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča zakonitega zastopnika:

1.3 POOBLAŠČENEC

To rubriko izpolnite le, če pobudnika zastopa pooblaščenec.

a) Osebno ime / firma:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča / naslov sedeža:

1. 4. SKUPNI POOBLAŠČENEC ZA SPREJEMANJE PISANJ

Pobudniki, ki skupaj vlagajo pobudo, navedejo skupnega pooblaščenca za sprejemanje pisanj.

Pobudnik, ki je v tujini in nima pooblaščenca v Republiki Sloveniji, naj ob vložitvi pobude imenuje pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Republiki Sloveniji.

a) Osebno ime / naziv ali firma:

b) Naslov prebivališča / naslov sedeža:

2. PRAVNI INTERES

POMEMBNO: *Pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil, lahko da, kdor izkaže pravni interes (prvi odstavek 24. člena ZUstS). Pravni interes je podan, če predpis ali splošni akt za izvrševanje javnih pooblastil, katerega oceno pobudnik predlaga, neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma v njegov pravni položaj (drugi odstavek 24. člena ZUstS).*

2. 1. Navedite razloge, ki utemeljujejo pravni interes za vložitev pobude s podatki, iz katerih je razvidno, da izpodbijani predpis neposredno posega v pravice, pravne interese oziroma v pravni položaj pobudnika:

2. 2. Če se izpodbija podzakonski predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, ki učinkuje neposredno

POMEMBNO: Kadar podzakonski predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, učinkuje neposredno in posega v pravice, pravne interese oziroma v pravni položaj pobudnika, se pobuda lahko vloži v enem letu od njegove uveljavitve oziroma v enem letu od dneva, ko je pobudnik izvedel za nastanek škodljivih posledic (tretji odstavek 24. člena ZUstS).

Če izpodbijate podzakonski predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, ki učinkujta neposredno, in je od njune uveljavitve poteklo več kot eno leto, **navedite okoliščine**, iz katerih bo razvidno, kdaj je pobudnik izvedel za nastanek škodljivih posledic:

2. 3. Če se izpodbija predpis, ki ne velja

POMEMBNO: Če se s pobudo izpodbija predpis ali splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, ki v času vložitve pobude ne velja več, niso pa bile odpravljene posledice njegove neustavnosti oziroma nezakonnosti, Ustavno sodišče odloči o njegovi ustavnosti oziroma zakonitosti (prvi odstavek 47. člena ZUstS).

Navedite okoliščine, iz katerih bo razvidno, katere posledice neustavnosti oziroma nezakonnosti niso bile odpravljene:

3. NESKLADNOST Z USTAVO ALI ZAKONOM

Navedite neskladje z Ustavo oziroma z zakonom in razloge za to neskladje:

--

(Če je potrebno, uporabite dodaten list.)

4. DRUGE NAVEDBE

--

5. PRILOŽENI DOKUMENTI

- Pobudnik mora predložiti listine, na katere se sklicuje za utemeljitev svojega pravnega interesa.
- Pobudnik, ki ni fizična oseba, mora predložiti dokazilo o svojem pravnem statusu.
- Če pobudnika zastopa pooblaščenec, mora predložiti pooblastilo, ki je dano posebej za postopek pred Ustavnim sodiščem.
- Pooblaščenec, ki ni odvetnik, mora predložiti posebno pooblastilo za prenos pooblastila za zastopanje v postopku pred Ustavnim sodiščem na drugo osebo.

Zap.št.	
1.	
2.	
3.	

4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Kraj in datum:

--

Podpis vložnika:

PRILOGA 2: OBRAZEC ZA VLOŽITEV USTAVNE PRITOŽBE

Vložnik	Up : _____/_____ vloženo dne: _____ Izpolni glavna pisarna Ustavnega sodišča RS
---------	---

Ustavno pritožbo pošljite na naslov:

Ustavno sodišče Republike Slovenije

p. p. 1713

SI-1001 LJUBLJANA

Ustavno pritožbo lahko vložite tudi v glavni pisarni Ustavnega sodišča v času uradnih ur.

Obrazec vsebuje obvezne sestavine ustavne pritožbe, ki so določene v Zakonu o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – ur. p. b. – v nadaljevanju ZUstS) in s III. točko Priloge Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07).

USTAVNA PRITOŽBA

Ustavna pritožba se lahko vloži zaradi kršitve človekove pravice ali temeljne svoboščine zoper posamični akt, s katerim državni organ, organ lokalne skupnosti ali nosilec javnih pooblastil odloči o pravici, obveznosti ali pravni koristi posameznika ali pravne osebe, pod pogoji, ki jih določa ZUstS v členih 50 do 53.

1.1 USTAVNI PRITOŽNIK

a) Osebno ime / naziv ali firma:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča / naslov sedeža:

c) Zastopnik pravne osebe *(navedite osebno ime ali firmo in pravni naslov za zastopanje: npr. sklep pristojnega organa...).*

1.2 ZAKONITI ZASTOPNIK

To rubriko izpolnite le, če ima ustavni pritožnik zakonitega zastopnika (npr. roditelj mladoletne osebe, ...).

a) Osebno ime:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča zakonitega zastopnika:

1.3 POOBLAŠČENEC

To rubriko izpolnite le, če ustavnega pritožnika zastopa pooblaščenec. Pooblastilo mora biti dano posebej za postopek v zvezi z ustavno pritožbo, izdano mora biti po vročitvi posamičnega akta, zoper katerega se vlaga ustavna pritožba (tretji odstavek 50. člena ZUstS). Pooblaščenec, ki ni odvetnik, mora imeti posebno pooblastilo za prenos pooblastila na drugo osebo (drugi odstavek 24.a člena ZUstS).

a) Osebno ime / firma:

b) Naslov stalnega ali začasnega prebivališča / naslov sedeža:

1. 4. POOBLAŠČENEC ZA SPREJEMANJE PISANJ

Pritožnik, ki je v tujini in nima pooblaščenca v Republiki Sloveniji, naj ob vložitvi ustavne pritožbe imenuje pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Republiki Sloveniji.

a) Osebno ime / naziv ali firma:

b) Naslov prebivališča/ naslov sedeža:

2. IZPODBIJANI AKT

POMEMBNO: Ustavna pritožba zoper posamične akte, izdane v sporih majhne vrednosti, v sporih zaradi motenja posesti, v zadevah prekrškov, in zoper odločitev o stroških postopka praviloma ni dovoljena (prvi in drugi odstavek 55.a člena ZUstS).

Navedite posamični akt, ki ga izpodbijate s to ustavno pritožbo:

Sodišče oziroma organ, ki je izdal izpodbijani akt	Opr. št.	Datum izdaje

3. IZČRANOST PRAVNIH SREDSTEV

POMEMBNO: Ustavna pritožba se lahko **vloži šele, ko so izčrpana vsa pravna sredstva** (prvi odstavek 51. člena ZUstS) **pred pristojnimi sodišči.**

Navedba o izčrpanosti pravnih sredstev:

--

Navedite vse odločbe, izdane v zvezi s predmetom ustavne pritožbe:

Sodišče oziroma organ, ki je izdal odločbo	Opr. št.	Datum izdaje

4. PRAVOČASNOST

POMEMBNO: Ustavna pritožba se vloži **v 60 dneh od dneva vročitve posamičnega akta, zoper katerega je mogoča ustavna pritožba** (prvi odstavek 52. člena ZUstS).

Navedite dan, ko vam je bil vročen posamični akt:

Datum vročitve:

5. KRŠENE ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

POMEMBNO: Ustavna pritožba mora vsebovati navedbe o domnevno kršenih človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah in razlogih, ki utemeljujejo kršitve (drugi in tretji odstavek 53. člena ZUstS).

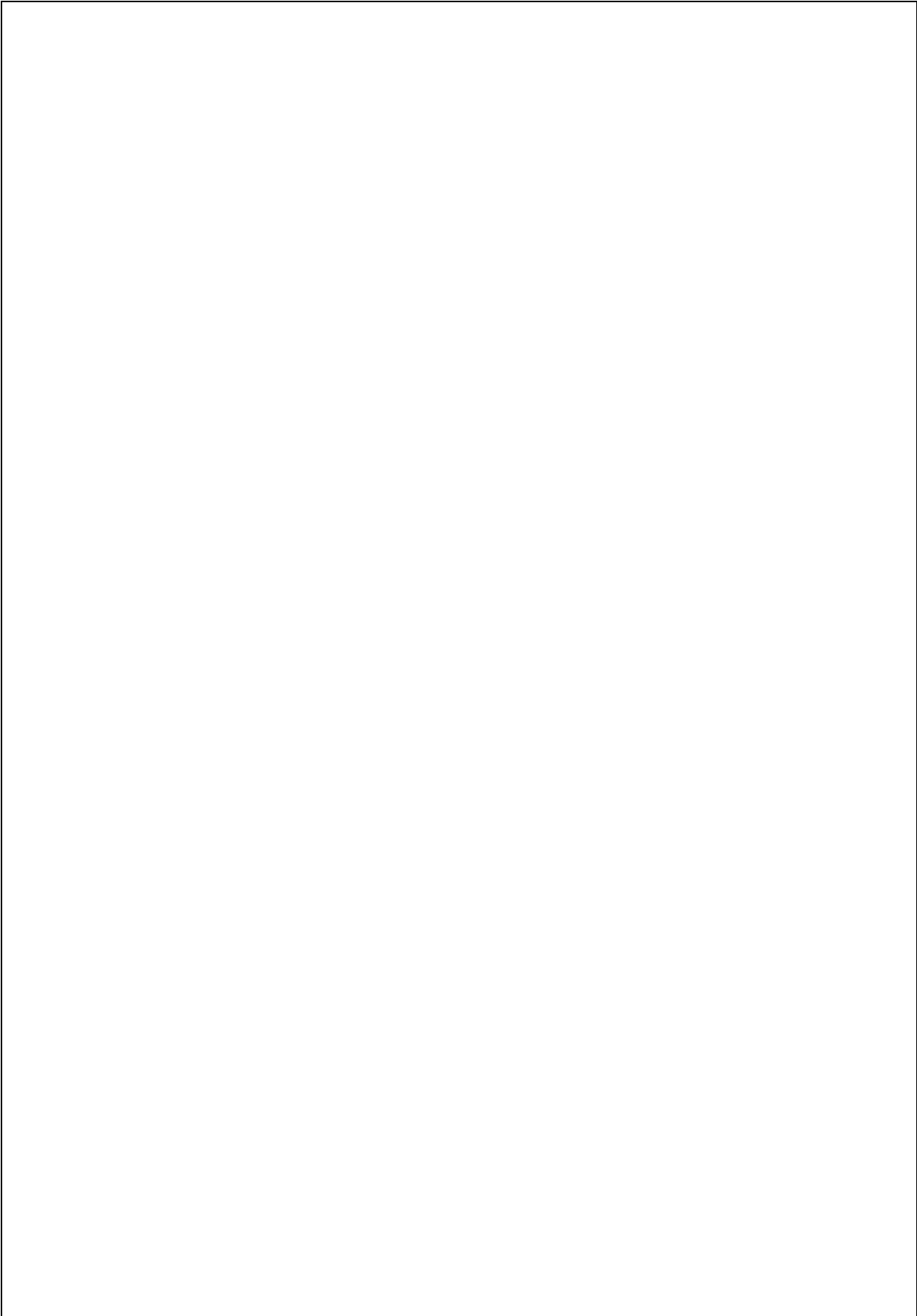
5.1. Navedba domnevno kršenih človekovih pravic ali temeljnih svoboščin

Navedite, katere človekove pravice ali temeljne svoboščine so vam bile z izpodbijanim aktom kršene (npr. domneva nedolžnosti iz 27. člena Ustave).

5.2. Razlogi, ki utemeljujejo zatrjevane kršitve

POMEMBNO: Ustavna pritožba se sprejme v obravnavo, če gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika, ali če gre za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve (drugi odstavek 55.b člena ZUstS).

Navedite razloge, s katerimi utemeljujete, da so vam bile z izpodbijanim aktom kršene človekove pravice ali temeljne svoboščine. Če zatrjujete kršitev več človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, navedite razloge za vsako domnevno kršitev.

(Če je potrebno, uporabite dodaten list.)

6. RAZLOGI ZA IZJEMNO ODLOČANJE O USTAVNI PRITOŽBI

6.1. Ustavna pritožba, vložena pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev

Pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev lahko Ustavno sodišče izjemoma odloča o ustavni pritožbi, če je zatrjevana kršitev očitna in če bi z izvršitvijo posamičnega akta nastale za pritožnika nepopravljive posledice (drugi odstavek 51. člena ZUstS).

- Če vlagate ustavno pritožbo pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev, **navedite dejstva, ki utemeljujejo očitnost** zatrjevanih kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ter **dejstva, ki utemeljujejo zatrjevanje nepopravljivih posledic**, ki bi vam nastale z izvršitvijo posamičnega akta.

6.2. Ustavna pritožba, vložena po izteku roka

V posebno utemeljenih primerih lahko Ustavno sodišče izjemoma odloča o ustavni pritožbi, ki je vložena po izteku šestdesetdnevnega roka (tretji odstavek 52. člena ZUstS).

- Če vlagate ustavno pritožbo po izteku 60 dnevnega roka za njeno vložitev, **navedite razloge, ki utemeljujejo izjemno odločanje o ustavni pritožbi.**

6.3. Ustavna pritožba zoper posamične akte, izdane v sporih majhne vrednosti v sporih zaradi motenja posesti, v zadevah prekrškov, in zoper odločitev o stroških postopka

Ustavno sodišče lahko izjemoma odloča o ustavnih pritožbah zoper navedene posamične akte le, če gre za odločitev o pomembnem ustavnopravnem vprašanju, ki presega pomen konkretne zadeve (tretji odstavek 55.a člena ZUstS).

- Če vlagate ustavno pritožbo zoper posamične akte, zoper katere ustavna pritožba praviloma ni dovoljena, **navedite dejstva, ki utemeljujejo pomembnost ustavnopravnega vprašanja, ki presega pomen konkretne zadeve.**

7. DRUGE NAVEDBE

(Če je potrebno, uporabite dodaten list.)

8. PRILOŽENI DOKUMENTI

*Ustavna pritožba se vloží **pisno**. Ustavni pritožbi morajo biti priloženi:*

- kopija posamičnega akta, ki se izpodbija, ter kopije vseh drugih posamičnih aktov, ki so bili v zvezi z izpodbijanim posamičnim aktom izdani v postopkih pred pristojnimi organi v zadevi,
- listine, na katere pritožnik opira svojo ustavno pritožbo,
- dokazilo o pravnem statusu, če pritožnik ni fizična oseba,
- če ustavno pritožbo vložijo varuh človekovih pravic, mora predložiti soglasje tistega, katerega človekove pravice ali temeljne svoboščine v posamični zadevi varuje,
- če pritožnika zastopa pooblaščenec, mora predložiti pooblastilo, ki je dano posebej za postopek z ustavno pritožbo, pri čemer mora biti pooblastilo dano po vročitvi posamičnega akta, zoper katerega se vloga ustavna pritožba,
- pooblaščenec, ki ni odvetnik, mora predložiti posebno pooblastilo za prenos pooblastila za zastopanje v postopku pred Ustavnim sodiščem na drugo osebo.

Zap.št.	Dokument
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Kraj in datum:

Podpis vložnika:

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Podpisana Verbič Mateja, rojena 16.02.1978, študentka visokošolskega programa Javna uprava, vpisna številka indeksa 04033554 izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom: PRAVNA UREDITEV USTAVNEGA SODIŠČA S POUDARKOM NA USTAVNI PRITOŽBI. Dovoljujem objavo diplomskega dela na internetu v skladu s pravili Fakultete za upravo.

Podpis:

Diplomsko delo je lektorirala prof. slov. j. Metoda Mihelčič.